

Domácí násilí a jeho dopad na socializaci dětí

Šárka DVOŘÁKOVÁ

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Šárka DVORŤKOVÁ
Osobní číslo: H118055
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Téma práce: Domácí násilí a jeho dopad na socializaci dětí

Zásady vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS „Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách“ (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nich některé jsou obsaženy publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- původ a příčiny domácího násilí
- role aktérů – účastníků domácího násilí
- prevence domácího násilí
- první rámec domácího násilí
- negativní dopady na dítě při projevech domácího násilí v rodině

Rozsah bakalářské práce

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Hirigoyen, M. Psychické násilí v rodině a zaměstnání. Praha: Academia, 2002

Králičková, Z. Právo proti domácímu násilí. Praha: C.H.Beck, 2011

Poněšický, J. Agrese, násilí a psychologie moci. Praha: Triton, 2004

Pothe, P. Dítě v ohrožení. Praha: G plus G, 1996

Spurný, J. Psychologie násilí. Praha: Eurounion, 1996

Voňková, J. Vaše právo. Litomyšl: proFem o.p.s., 2010

Voňková, J. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem o.p.s., 2004

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Sárta Dvořáková

Jméno, příjmení studenta

Podpis

V Brně 15.4.2014

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na domácí násilí, je rozdělena na teoretickou a empirickou část. V teoretické části jsou uvedeny druhy, formy, fáze a příčiny domácího násilí. Dále je věnována pozornost aktérům domácího násilí a dopadům domácího násilí na děti. Poslední kapitola je věnována prevenci.

V teoretické části jsem se zaměřila na zjištění, jaké mají vědomosti o domácím násilí žáci základních škol a zda mají znalosti o případné pomoci.

Klíčová slova: domácí násilí, oběť, agresor, dítě, socializace

ABSTRACT

The Bachelor's thesis deals with domestic violence and its impact on the socialization of children. It contains basic information available about domestic violence, its forms, types and reasons for it, as well as about its victims and aggressors. In addition, it also deals with violence prevention.

The aim of the practical part was to find out the degree of awareness of domestic violence in children on the second level of basic schools and to establish if they know where to seek for help.

Key words: domestic violence, victim, aggressor, child, socialization

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala paní PhDr. Aleně Plškové, za metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování bakalářské práce a mé rodině za pochopení a morální podporu nejen při tvorbě bakalářské práce, ale po dobu celého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

.....
Šárka Dvořáková

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 SOCIALIZACE.....	11
1.1 SOCIALIZACE JAKO PROCES	11
1.2 FÁZE SOCIALIZACE.....	12
1.3 SOCIALIZAČNÍ ČINITELÉ	15
2 DOMÁCÍ NÁSILÍ.....	18
2.1 DRUHY, FORMY A FÁZE DOMÁCÍHO NÁSILÍ	19
2.2 PŘÍČINY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	21
3 AKTÉŘI DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	25
3.1 PACHATELÉ DOMÁCÍHO NÁSILÍ – AGRESOR	25
3.2 OHROŽENÉ OSOBY DOMÁCÍHO NÁSILÍ – OBĚŤ	27
3.3 DÍTĚ JAKO OBĚŤ A SVĚDEK DOMÁCÍHO NÁSILÍ	29
4 DOPADY DOMÁCÍHO NÁSILÍ NA DĚTI.....	33
4.1 FYZICKÉ TÝRÁNÍ, JEHO PROJEVY A NÁSLEDKY	38
4.2 PSYCHICKÉ TÝRÁNÍ, JEHO PROJEVY A NÁSLEDKY.....	39
5 PREVENCE DOMÁCÍHO NÁSILÍ ZAMĚŘENA NA DĚTI.....	41
II PRAKTICKÁ ČÁST	45
6 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ A JEHO VÝSLEDKY	46
6.1 METODY, CÍLE A STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	46
6.2 VÝBĚR RESPONDENTŮ.....	47
6.3 VLASTNÍ VÝZKUM.....	48
6.4 ANALÝZA A PREZENTACE VÝSLEDKŮ	57
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	63
SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ	64
SEZNAM TABULEK.....	65
SEZNAM PŘÍLOH	66

ÚVOD

Jednou z nejvíce diskutovaných otázek poslední doby je zvyšující se agresivita a násilí v celé naší společnosti, nevyjímaje nárůst případů domácího násilí. V každé společnosti existují mýty týkající se domácího násilí, které jsou největší překážkou k rozpoznání tohoto jevu jako závažného celospolečenského problému. Domácí násilí je velmi vážný sociálně patologický jev s vysokou latencí. Domácí násilí bylo dlouhou dobu považováno za tabu. Převládal názor, že domácí násilí je ryze soukromá záležitost a nikomu do toho nic není. Velikou roli v procesu zvýšení vnímání domácího násilí jako problému sehrály masmédiá.

Otevřeně se v naší zemi začalo o domácím násilí mluvit až ve druhé polovině devadesátých let, kdy různé neziskové organizace zaměřené na sociální pomoc, zaznamenávaly zvýšený nárůst klientů, jejichž problém se týkal domácího násilí. Domácí násilí má mnoho projevů a forem: fyzické násilí, psychické násilí, sexuální násilí, sociální domácí násilí, ekonomické domácí násilí a jejich vzájemné kombinace. Domácí násilí zasahuje všechny členy rodiny, zejména však ty, kteří jsou submisivní, nebo v závislém postavení vůči jiným členům domácího násilí, kteří mají tendence stát se agresory.

Sociální pedagogika je jako vědní obor zaměřena na vztah jedince a společnosti, otázky socializace a resocializace. Sociální pedagogika je chápána jako teoretická základna k sociální práci a je tedy zaměřena na pomoc ohroženým nebo zanedbávaným lidem, zejména dětem a mládeži. Je nutno zdůraznit, že nikdo nepotřebuje tuto pomoc víc než týrané nebo zneužívané dítě.

Cílem mé bakalářské práce je popsat domácí násilí jako aktuální a nebezpečný společenský fenomén a zdůraznit negativní vliv domácího násilí na socializaci dětí v jeho formách a typech a pojednat o aktérech domácího násilí, tedy o obětech a agresorech. Práce současně dílčím způsobem pojednává o prevenci před domácím násilím.

V teoretické části své práce jsem se věnovala teoretickému vymezení pojmu domácího násilí a popsala základní dostupné informace o domácím násilí, formách a typech domácího násilí, o obětech a agresorech a zároveň se věnovala teorii prevence před domácím násilím. V druhé praktické části jsem provedla kvantitativní výzkum pomocí dotazníkového šetření, jehož cílem bylo zjistit, jaké mají děti znalosti o formách

a projevech domácího násilí a současně zda mají povědomí o možnostech řešení a pomoci při domácím násilí. Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, jaké vědomosti mají respondenti o domácím násilí, jeho projevech a zda vědí, na koho se obrátit se žádostí o pomoc.

Je pravdou, že agresivita a násilí je do jisté míry součástí naší genetické výbavy. Společnost se však snaží násilí v člověku potlačit a snížit jej na co nejnižší možnou míru výskytu. Bakalářská práce se snaží alespoň drobnou měrou přispět k řešení tohoto sociálně patologického jevu už jen tím, že umožní respondentům otevřeně (ač anonymně) o problému hovořit a také tím, že shromáždí jisté penzum informací o tomto jevu k dalšímu studiu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIALIZACE

*Socializace vede k postupné přeměně člověka z biologické bytosti v bytost lidskou, a to vlivem sociálního prostředí, hry a práce.*¹ Člověk přichází na svět vybavený vrozenými reflexy a pudy je závislý na druhých lidech. Od narození je obklopen přírodním a společenským prostředím, přičemž společenské, tzn. kulturní, prostředí má pro jeho rozvoj osobnosti mnohem větší význam, než prostředí přírodní. Je vystaven vlivu těchto prostředí, ale není pouze pasivním objektem těchto vlivů, stává se aktivním subjektem, tzn., že si prostředí kolem sebe aktivně přizpůsobuje. Osobností se totiž člověk nerodí, ale osobností se stává. To znamená, že je to proces učení, v němž si člověk osvojuje určité poznatky, učí se platným normám a hodnotám, jež mu umožní se začlenit do společnosti a aktivně se účastnit společenského života. Cílem socializace je vytvoření osobnosti, která se plnohodnotně zapojí do společenského a kulturního života. Osobnost, která se vyvíjí nejen co do tělesných znaků, ale také po stránce psychické, duchovní a sociální.

Proces socializace je v neposlední řadě ovlivňován také jedincem samotným, jeho vlastnostmi (genotypem), tak i jeho aktivitou. Veškeré sociální vlivy působí na jedince tak, jak rozumí jejich podnětům a požadavkům a jak si je následně vysvětluje a prožívá. Dále nemůže probíhat socializace jedince úspěšně bez výchovy. Dá se říct, že výchova je jakýmsi regulátorem socializace.²

1.1 Socializace jako proces

Socializace je celoživotní proces utváření a rozvoje jedince, jeho začleňování do společnosti a osvojování si činností. Každý člověk je od narození aktivním činitelem tohoto procesu. Je to unikátní, neopakovatelný, individuální proces vývoje lidské bytosti. Velmi výrazně je ovlivňován prostředím, ve kterém se jedinec nachází. Působí na něj také neméně důležitě socializační činitelé, ze kterých je nejdůležitější rodina.

---

¹ KOHOUTEK, Rudolf. *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, 1998, s. 5

² KRAUS, Blahoslav a Petr SÝKORA. *Sociální pedagogika I*. Brno: IMS, 2009, s. 18

Socializaci rozlišujeme na primární, sekundární a terciární.

Socializace primární – je nejdůležitější, probíhá v rodině a normy, které se během této doby socializace naučíme, platí jako stabilní, které se ale během života mohou ještě měnit. Primární socializace trvá do třetího roku života.

Socializace sekundární – připravuje jedince na jeho roli ve společnosti, probíhá zejména v rodině, ve škole a v kontaktu s vrstevníky.

Socializace terciární – probíhá v dospělosti, jde o tzv. přejímání, které jedinec uskutečňuje v interakci se svým okolím³.

Socializační proces je vždy zaměřen na rozvoj určitých, pro danou společnost typických vlastností a kompetencí. Jejich souhrn představuje platnou normu této společnosti. Každá společnost vždy ovlivňuje vývoj svých příslušníků, a tito lidé jsou jejím produktem.

1.2 Fáze socializace

Rozčlenění socializace do různých fází umožňuje lépe porozumět životní situaci člověka (v určité životní etapě), a tedy i lépe promýšlet přístup k němu. Socializace probíhá sice celý život, ale neprobíhá vždy stejně intenzivně. „Kraus a Poláčková (2001) uvádějí, že v průběhu socializace se projevuje určitá asymetričnost. V prvním období převládá tlak společnosti a víceméně „pasivní“ adaptace jedince změnou ve vlastní struktuře osobnosti. Ve druhém období vzrůstá „aktivní podíl“ zásahy do sociálního celku, jímž jedinec působí na adaptaci sociálního celku vůči svým potřebám, hodnotám a normám a vzrůstá podíl vlastní interiorizace sociálních norem.“⁴

---

³ VAVŘÍK, Michal a Tomáš JILČÍK. *Základy sociologie*. Brno: IMS, 2011, s. 17

⁴ KRAUS, Blahoslav a Petr SÝKORA. *Sociální pedagogika I*. Brno: IMS, 2009, s. 17

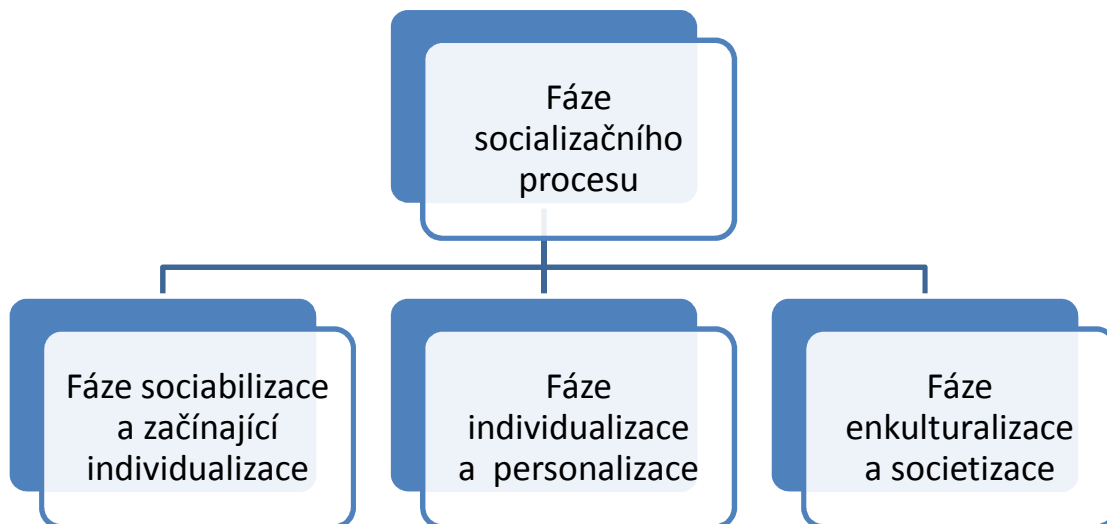
Obrázek 1: Fáze socializačního procesu podle Hroncové a Emerové

Zdroj: KRAUS, Blahoslav a Petr SÝKORA. *Sociální pedagogika I*. Brno: IMS, 2009, s. 17

Uvedené schéma rozděluje socializační proces velice rámcově. Do přípravné a realizační fáze patří celá řada dalších dílčích procesů. Ve fázi přípravné jde hlavně o osvojování řeči jako základního komunikačního prostředku. Ve fázi realizační dochází k postupnému přebírání společenských rolí a tím k sociální zralosti. Na dalším schématu vidíme jiné dělení socializačního procesu dle Ondřejkoviče (2004), kde jsou popsány tři fáze socializace.⁵

Obrázek 2: Fáze socializačního procesu dle Ondřejkoviče

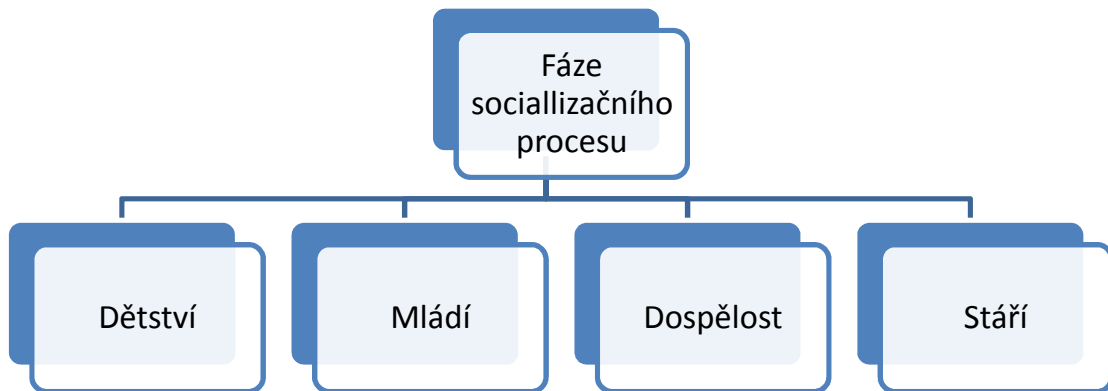

Zdroj: KOHOUTEK, Rudolf. Socializace člověka. [online]. [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/socializace-cloveka>

⁵ KOHOUTEK, Rudolf. Socializace člověka. [online]. [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/socializace-cloveka>

Socializační proces podle Alana lze etapizovat i relativně přesnými věkovými hranicemi⁶.

Obrázek 3: Fáze socializačního procesu podle Alana

Zdroj: KRAUS, Blahoslav a Petr SÝKORA. *Sociální pedagogika I*. Brno: IMS, 2009, s. 17

Fáze socializace:

- **dětství** – období, kdy je jedinec závislý na rodičích
  - rané dětství – život v rodině, dochází k odlišení sebe od okolí, neverbální komunikace (gesta, křik, pláč), formují se citové vazby
  - předškolní věk – setkání se s vrstevníky, uvědomění si sama sebe
  - školní věk – osvojování nových rolí, které vyplývají z plnění povinností, vedou k pocitu zodpovědnosti, formují se osobní zájmy a postoje
- **mládí** – období, kdy se „já“ stává problémem samo pro sebe
  - puberta – biologické dospívání, období navazování vztahu s opačným pohlavím, potřeby odpoutat se od rodiny a její kontroly
  - mládí – období kdy se stáváme dospělými, nová práva a povinnosti
- **dospělost** – je nutné se vyrovnat s vlastním chováním a též s chováním jiných
  - raná dospělost – první zaměstnání, zakládání rodiny, po narození dětí změna životního stylu i vztahu mezi manželi
  - druhá etapa dospělosti – změny v oblasti povolání (kariéra), pozornost soustředěná na děti
  - třetí etapa dospělosti – další změna rodinného života, děti se osamostatňují, krize středního věku

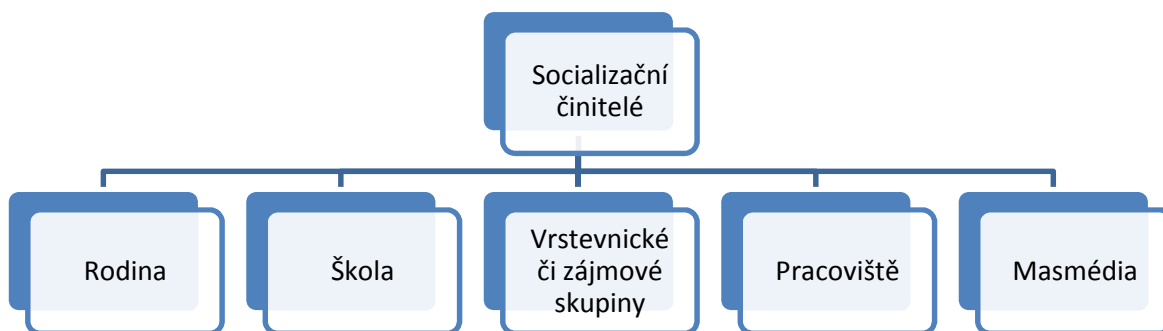
⁶ KRAUS, Blahoslav a Petr SÝKORA. *Sociální pedagogika I*. Brno: IMS, 2009, s. 18

- **stáří** – období, kdy se „já“ stává problémem pro ostatní, konec pracovní kariéry, zájem o zabezpečení a klidné stáří⁷

1.3 Socializační činitelé

Socializace je vždy realizována v určitém konkrétním prostředí, působením jak jednotlivých osob, tak sociálních skupin a institucí. Lze je rozdělit do několika kategorií, podle míry a bezprostřednosti jejich působení na každého jednotlivce. „Za hlavní činitele socializace jsou považovány takové sociální skupiny, kde je jedinec začleněn relativně trvale, tudíž mají na jedince dlouhodobý vliv“⁸, jedná se tedy především o rodinu, školu, vrstevnické skupiny či zájmové skupiny a o sociální skupiny na pracovišti.

Obrázek 4: Socializační činitelé podle Ondrejkooviče

Zdroj: KRAUS, Blahoslav a Petr SÝKORA. *Sociální pedagogika I*. Brno: IMS, 2009, s. 19

⁷ KRAUS, Blahoslav a Petr SÝKORA. *Sociální pedagogika I*. Brno: IMS, 2009, s. 18

⁸ GILLERNOVÁ, Ilona a Jiří BURIÁNEK. *Základy psychologie, sociologie: základy společenských věd pro střední školy*. Vyd. 3., upr. Praha: Fortuna, 2001, s. 57

- **RODINA**

Rodina je významným a nezastupitelným prostředím, které by dítěti mělo sloužit jako citové zázemí, zdroj jistoty a bezpečí. Rodinné prostředí je prvním a základním životním prostředím člověka. Rodina je tzv. malou neformální skupinou, která má „výsadní postavení v tom smyslu, že je prvním výchovným činitelem, při ovlivňování osobnosti, v počátečním období života člověka, což je období rozhodující.“⁹ Proto velmi záleží na povaze sociálního okolí, které jedince obklopuje a které určuje základní rysy jeho sociální osobnosti. Rodinné prostředí často poskytuje všechny předpoklady pro dokonalý vývoj jedince.¹⁰ Je to prostředí s tak silným vlivem, že rozhodujícím způsobem ovlivňuje, jak se bude jedinec během celého života cítit, chovat, jednat s lidmi a navazovat vztahy. Vliv má také na jeho fyzický, mravní, duševní a sociální vývoj. Klíčová úloha rodiny je spojena s její funkcí předávání návyků, hodnot, norem a reguluje jejich přijetí. Vysokou měrou se podílí na rozvoji sebejistoty a sebedůvěry.¹¹

- **ŠKOLA**

Na působení rodiny a výsledky primární socializace navazuje škola jako významný socializační činitel, který má vliv na stimulaci dalšího vývoje osobnosti dítěte. První školní institucí, kam se dítě dostává je mateřská škola. „Ve vztahu k druhým dětem se tu rozvíjí mnohé důležité vlastnosti, pro něž ve vztahu k dospělým, dokonce ani k sourozencům není vhodná půda.“¹² kde si rozvíjí další důležité vlastnosti ve vztahu k druhým dětem. Příchod do školy je pro dítě významným mezníkem v jeho vývoji. Výrazně se rozšiřuje okruh osob, se kterými je nuceno komunikovat a spolupracovat. Objevují se nové povinnosti a z toho plynoucí pocit zodpovědnosti.¹³

---

⁹ KRAUS, B., JÚZL, M., TENNENBERGEROVÁ, M., *Teorie výchovy*. Brno: IMS, 2011, s. 58

¹⁰ KRAUS, Blahoslav a Petr SÝKORA. *Sociální pedagogika I*. Brno: IMS, 2009, s. 35

¹¹ KRAUS, B., JÚZL, M., TENNENBERGEROVÁ, M., *Teorie výchovy*. Brno: IMS, 2011, s. 59

¹² MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1996, s. 48

¹³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2004, s. 280

- **VRSTEVNICKÉ SKUPINY**

Většinou se jedná o neformální skupiny, které vznikají přirozeně, spontánně, jejich znaky jsou společné cíle, normy a hodnoty. Vrstevnická skupina ovlivňuje i dítě v předškolním věku, ale působení vrstevnické skupiny ve škole je velmi důležité, protože ve škole je dítě v podřízeném postavení vůči dospělému, proto je velice důležitá příslušnost dítěte ke skupině, která mu je věkově tak i názorově blízká. Z těchto dětských part se vyvíjejí skutečné vrstevnické skupiny a největšího významu dosahují v období dospívání. Z průzkumu u středoškoláků bylo zjištěno, že v tomto období důležitost vrstevnických skupin výrazně vzrůstá. V případě potřeby hledají pomoc a oporu u svých vrstevníků dvakrát častěji než u svých rodičů.¹⁴

---

¹⁴ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, s. 123

2 DOMÁCÍ NÁSILÍ

„Domácí násilí je pokládáno za poměrně zvláštní, samostatný fenomén. Mimořádnost přitom neplyne ani tak ze samotného násilí, ale spíš z toho, vůči komu a za jakých psychologických okolností je uplatňováno. Právě tyto příznačné okolnosti jsou zvýrazňovány v pojmech zneužívání partnera nebo intimní násilí. Zatímco tyto dva pojmy zůstaly omezeny na stránky odborné literatury, výraz domácí násilí byl rychle zmedializován a stal se tak oficiální klíčovou formulkou, používanou při prezentaci problému před širokou veřejností“¹⁵ Domácí násilí není soukromou záležitostí a proto je v těchto případech plně odůvodněna legitimnost zásahu ze strany státu. Násilí v rodině se vyskytuje bez ohledu na jakékoli socioekonomické, geografické, rasové, genderové či věkové charakteristiky zainteresovaných.¹⁶ V každém případě je to společenský problém, který je nutné řešit v rámci celé společnosti. Domácí násilí je pokládáno za nejrozšířenější formu násilí, za velmi nebezpečnou formu násilí, která je zároveň nejvíce podceňována v důsledku své latentnosti a tím pádem i nesnadné kontrolovatelnosti.

Pojem domácího násilí

Domácí násilí je především fyzické, psychické anebo sexuální násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami. O domácí násilí se jedná vždy, pokud jsou přítomny všechny následující znaky.

Znaky domácího násilí:

- **Opakování a dlouhodobost** - z jednoho útoku jakéhokoli charakteru ještě nelze určit, zda jde o domácí násilí. Může to však být jeho začátek.
- **Eskalace** - domácí násilí se stupňuje od útoku proti lidské důstojnosti k fyzickým útokům až k závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život.

---

¹⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. S. 232

¹⁶ DUFKOVÁ, Ivana, ZLÁMAL, Jiří. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí*. Praha: AGIS, 2004, s. 4

- **Jasně a nezpochybnitelné rozdělení rolí** na ohroženou osobu a násilnou osobu - domácím násilím nejsou vzájemná napadání, hádky, rvačky, spory, kde je rovné nebo střídavé postavení stran incidentu.
- **Neveřejnost** - domácí násilí probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly¹⁷

„Podle Světové zdravotnické organizace (WHO) zní definice násilí následovně: „Záměrné použití nebo hrozba použití fyzické síly proti sobě samému, jiné osobě nebo skupině či společnosti osob, které působí nebo má vysokou pravděpodobnost způsobit zranění, smrt, psychické poškození, strádání nebo újmu.“ Je také nutné rozlišovat mezi hádkou a domácím násilím. Ne každá, byť hlučná a ostrá, hádka splňuje podmínky domácího násilí. Konflikt mezi partnery, rodiči a dětmi atd. může vykazovat známky násilí, ale ne vždy se o něj jedná. Mnohdy se pohybuje na hraně a není jednoduché říct, kdy je to ještě běžný konflikt a kdy se již dá mluvit o domácím násilí.“¹⁸

„Definice domácího násilí prochází vývojem a v poslední době se pojem používá i pro transgenerační týrání. Domácí násilí se tak stává synonymem pojmu „násilí v rodině“. I §215 používá toto širší pojetí.“¹⁹

Domácí násilí samo od sebe neskončí, naopak má nebezpečnou tendenci eskalovat. Ohrožené osoby potřebují účinnou a zejména včasnou pomoc, podporu i ochranu.

2.1 Druhy, formy a fáze domácího násilí

Nejčastější formou domácího násilí je kombinace fyzického a psychického násilí.

Druhy domácího násilí známe:

- **Psychické násilí** –, ohrožená osoba si je mnohdy ani neuvědomí, patří k nim např. zastrasování, žárlivost, ponižování, zvýšená kontrola všeho, co ohrožená osoba dělá, vydírání, hrubé chování, ničení vlastnictví oběti zejména oblíbených věcí apod.

---

¹⁷ Policie ČR: *Domácí násilí* [online]. 2014 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx>

¹⁸ *Zdraví E15: Odhalování domácího násilí* [online]. [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/clanek/sestra/odhalovani-domaciho-nasili-469518>

¹⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. S. 233

- **Fyzické násilí** – fackování, bití rukama nebo předměty, kopání, škrcení, svazování, ohrožování bodnou nebo palnou zbraní nebo jinými předměty, odpírání spánku, nese sebou riziko poškození zdraví či přímé ohrožení života.
- **Emocionální násilí** – násilí se soustřeďuje na osoby, věci, zvířata, ke kterým má ohrožená osoba citový vztah. Soustavná kontrola toho co oběť dělá, kam chodí, za kým chodí, obviňování v každé situaci, výhrůžky odebrání dětí apod.
- **Sociální násilí** – izolace od ostatních lidí, od rodiny, využívání dětí nebo jiných osob jako prostředku nátlaku na oběť, znemožňování oběti v sociálním prostředí.
- **Ekonomické zneužívání** – zamezení přístupu k financím (i vlastním), dotýká se základních potřeb ohrožené osoby, jako je jídlo, bydlení, hygiena apod. neposkytování prostředků na společnou domácnost případně i na děti.
- **Sexuální násilí** – je problematicky rozpoznatelné, protože většinou nezanechává stopy a odehrává se v intimním prostředí bez svědků. Jedná se o znásilnění, vynucování sexuálního styku a sexuálních praktik proti vůli ohrožené osoby.²⁰

Formy domácího násilí

- Sociální izolace – absolutní uzavření oběti, zákaz kontaktu s rodinou, přáteli. Vyčerpávající dohled nad životem, zákaz jakýchkoliv zájmů.
- Zastrasování – použití křiku, demonstrace síly, vyvolávání strachu, ničení majetku. Výhrůžky typu spáchání vraždy dětí nebo partnerky, uzavření do blázince, odnětí dětí.
- Vyčerpávání – přikazování někdy až nesmyslné práce, odpírání spánku, tekutin, potravy
- Citové týrání – neustálé nadávky, kritizování, vyvolávání pocitu viny za situaci, popírání faktu násilí s tím, že „oběti se něco zdá“,
- Ekonomické týrání – zákaz získání nebo udržení zaměstnání, přidělování kapesného, kontrola nákupů, neposkytnutí finančních prostředků na chod domácnosti. Rozprodávání zařízení domácnosti, neplacení nákladů spojených s bydlením.

---

²⁰ DUFKOVÁ, Ivana, ZLÁMAL, Jiří. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí*. Praha: AGIS, 2004, s. 4

- Vydírání – jehož nástrojem jsou zejména děti, označování oběti za špatnou matku (popř. otce), vyhrůžky že v případě odchodu již oběť neuvidí děti.
- Zneužívání práv muže – zacházení s obětí jako se služkou, nadřazené a povýšené chování, osvojení si práva ovšem rozhodovat.²¹

Fáze domácího násilí

Podle odborníků prochází domácí násilí několika fázemi:

- **Fáze vytváření napětí** – přímo předchází týrání, agresor je nadměrně kritický, podrážděný, výbušný. Oběť se naopak snaží být uctivá, pečující, obviňuje sama sebe a snaží se agresorovi ve všem vyhovět a tím předejít konfliktu
- **Fáze týrání** – agresor ztrácí kontrolu nad svým chováním a začne páchat fyzické a psychické násilí, oběť se cítí bezmocná, cítí strach a zlobu.
- **Fáze líbánek a usmiřování** – agresor cítí vinu, omlouvá se a slibuje polepšení, oběť cítí naději na zlepšení a agresorovi odpouští. Tato fáze bývá na začátku domácího násilí nejdelší, ale postupně se zkracuje, až časem skoro vymizí.²²

2.2 Příčiny domácího násilí

„Rizikové faktory doprovázející vznik domácího násilí mezi blízkými osobami:

- *vynucená sociální izolace*
- *finanční závislost na partnerovi*
- *péče o děti v rámci mateřské a rodičovské dovolené*
- *zdravotní postižení a omezení*
- *vyšší věk a bezmocnost seniorů*
- *přechod z aktivní zaměstnanosti do starobního či jiného důchodu*
- *nezvládnuté rodičovství a výchova dětí*
- *závislosti násilné osoby“²³*

---

²¹ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2 přeprac. vyd. Praha: ProFem, 2008, s. 24.

²² ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, s. 53

„Voňková k rizikovým faktorům ještě přidává – nerovnost pohlaví, mladší věk, chudoba, odluka, kriminální kariéra, etnická otázka, nezaměstnanost, drogy, nesezdané soužití, základní vzdělání, jeden z partnerů, eventuálně oba vyrůstali v násilných rodinných vztazích.“²⁴

Za hlavní příčiny domácího násilí považujeme:

- „Společnost – její stav a existence mýtů
- Rodina – kdo a jak uplatňuje moc a kontrolu v rodině
- Osobnost jedince – jeho dispozice např. sklon k agresivnímu chování apod.
- Konkrétní sociální prostředí a životní situace - různé faktory jako např. nezaměstnanost, stres apod.“²⁵

„Obecně lze říci, že k domácímu násilí vede vztahová nespokojenost, negativní hodnocení partnerova – partnerčina chování, nevyrovnané mocenské rozložení sil, konfliktní životní styl s častými rozepřemi a útoky vedoucími ke snižování sebeúcty. Čím více partner pozbývá sebedůvěry, tím vyšší je pravděpodobnost agresivních reakcí.“²⁶

V současné době se v odborné literatuře mluví o tzv. multifaktorovém přístupu, který pracuje se čtyřmi roviny zdrojů a příčin domácího násilí.

---

²³ Domáci násilí.cz: BKB [online]. [cit. 2014-04-11].

²⁴ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domáci násilí v českém právu z pohledu žen*. 2 přeprac. vyd. Praha: ProFem, 2008, s. 24.

²⁵ MUSELÍKOVÁ, M., VAŇKOVÁ, Z., VODIČKOVÁ, M. *Právo v sociální oblasti*, Brno, IMS, 2013, s. 159

²⁶ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domáci násilí v českém právu z pohledu žen*. 2 přeprac. vyd. Praha: ProFem, 2008, s. 48.

Multifaktorové roviny:

- Makrosystémová rovina – kulturní úroveň – vnímá příčiny domácího násilí ve společnosti z pohledu hierarchie hodnot. Je založena na hluboce zakořeněném přesvědčení, že společnost musí být hierarchicky uspořádána a vůdčí role patří muži. Takové smýšlení se projevuje v řadě mýtů, které se vážou k domácímu násilí, např. „muži si nesmějí nechat od ženských všechno líbit“. Tato rovina vytváří pro incidenty domácího násilí nanejvýš příznivé klima.
- Exosystémová rovina – komunitní úroveň – představuje širší komunitu lidí, v níž se jedinec pohybuje. Příčiny pak zahrnují konkrétní faktory, např. nezaměstnanost, nedostatek financí, nižší vzdělání, které dané osobě komplikuje přístup k síti sociálních institucí.
- Mikrosystémová rovina – rodinná úroveň – je to vlastně samotná rodina. K rizikům, které plynou z podstaty rodinného soužití patří privátnost, která komplikuje mechanismy sociální kontroly. K dalším rizikům patří existence neformálního práva rodiny, které silně ovlivňuje chování jejích členů. Riziková je i skutečnost, že se partneři velmi dobře znají a dovedou odhadovat své reakce a způsoby chování.
- Ontogenetická rovina – individuální úroveň – hledá příčiny domácího násilí v individuálních charakteristikách osoby násilné i ohrožené a zkoumá jejich vzájemné interakce. Přímý kontakt s násilím v dětství je rizikovým faktorem pro rozvoj násilného chování v dospělosti.²⁷

Domácí násilí je problém, kterému se v současnosti dostává mnoho pozornosti. Je bezpochyby dobré, že se domácímu násilí věnuje taková pozornost. Jedná se o problém, na který není jednoznačný „lék“. Ke každé postižené oběti se musí přistupovat individuálně, s velkým kusem empatie, ke zdárnému „vyléčení“ vede dlouhá klikatá cesta. V dnešní době je již mnoho poradenských center, které obětem ukáží, jak se vyrovnat s určitými otázkami, které je trápí. Je zřejmé, že lékem na izolaci pramenící z domácího

---

²⁷ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence* Praha: Portál, 2011. s. 37

násilí je přátelství. Ať už s jednotlivcem nebo ve svépomocných skupinách, kde se setkávají lidé s podobnými potřebami, hovoří spolu a navzájem se podporují.

„Obzvláště děti potřebují pomoci, protože nejsou schopny formulovat své pocity a někdy ani nechtějí o svých zkušenostech hovořit. Dost často mají strach z odplaty agresora, stydí se, jsou rozpačití, mohou se snažit chránit svojí matku před dalším rozrušením a bolestí. Přesto však většina dětí, které žili v rodinách, kde docházelo k domácímu násilí, trpí pocity, se kterými se jen těžko vyrovná. Pociťují smutek, strach, vztek, vinu, zmatek, hrůzu, osamělost, atd. S takovými smíšenými pocity se těžko vyrovnává dospělý, natož dítě, které ještě nemá plně rozvinuté mechanismy chápání.“²⁸

---

²⁸ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B., *Partnerské násilí*. Praha: Linde s.r.o., 2008, s. 86

3 AKTÉŘI DOMÁCÍHO NÁSILÍ

„Téměř všechny teorie zdůrazňují, že fyzické, psychické i sexuální násilí mezi mužem a ženou uvnitř partnerského vztahu má zásadně jiné pohnutky a posilovače než běžné kriminální násilí.“²⁹ Lze tedy říci, že agresor domácího násilí není běžným kriminálním.

„U většiny kriminálních jevů převažují detailní informace o pachatelích nad letnými poznatky o jejich obětech. U domácího násilí je tomu naopak. Zatím víme daleko více o obětech domácího násilí než o jeho pachatelích. Momentálně neexistuje žádná výzkumně a empiricky zajištěná typologie pachatelů domácího násilí natož pak přehled o tom, který z typů domácích agresorů se vyskytuje nejčastěji.“³⁰

3.1 Pachatelé domácího násilí – agresor

Násilníci nesou plnou zodpovědnost za své chování bez ohledu na tlaky a vlivy, kterým byli vystaveni.

Osobnostní charakteristiky společné pro pachatele domácího násilí:

- „Nízká sebeúcta
- Nedostatečná kontrola impulsů
- Extrémní žárlivost
- Reakce na stres, kterou se pachatel snaží ovládnout pomocí alkoholu a fyzicky napadá ženu
- Užívání sexu jako agresivního činu sloužícímu ke zvýšení sebeúcty
- Víra v tradiční patriarchální rodinu
- Lpění na zastaralých názorech na mužskou nadřazenost a nadvládu“³¹

„Hesterová (2009) analyzovala 96 případů domácího násilí a odhalila určité difference mezi ženami a muži jako osobami násilnými. Rozdíly se ukazují především v typech

---

²⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 232

³⁰ *Domácí násilí.cz: Násilné osoby* [online]. [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/>

³¹ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2 přeprac. vyd. Praha: ProFem, 2008, s. 50

incidentů, jejich frekvencí a v následném postihu. Bylo potvrzeno, že intenzita a závažnost násilí a násilného chování ze strany žen rozhodně nejsou tak extrémní jako ze strany mužů. Určité rozdíly se odrážejí také v povaze použitého násilí: „³²

Tabulka 1. Specifikace násilí u násilných mužů a žen

<i>Specifikace násilí</i>	<i>Muži jako násilné osoby %</i>	<i>Ženy jako násilné osoby %</i>
<i>Verbální násilí</i>	94	83
<i>Fyzické násilí</i>	61	37
<i>Vyhrožování</i>	29	13
<i>Sexuální násilí a obtěžování</i>	29	11
<i>Ničení majetku druhého partnera</i>	30	16
<i>Ničení vlastního majetku</i>	6	11
<i>Použití zbraně</i>	11	24

Zdroj: ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. s 67

Jako zdroje násilného chování jsou nejčastěji uváděné:

- Těžký stres či spolupůsobení několika stresujících okolností. Některé stresory mohou být spouštěčem agresivního chování. Konkrétně se jedná o vážné finanční problémy, vysoké dluhy, nezaměstnanost, ztrátu nebo změnu domova, vážnou nemoc či nehodu.
- Frustrace. Jedinec může být hrubě nespokojen se stávajícím vztahem, stereotypem rodinného života. Může být frustrován neuspokojující prací.
- Ohrožení. Hrozba, ať už fyzická (např. hrozící zranění), nebo psychologická (hrozba ztrapnění), může vést k tomu, že jedinec reaguje agresivně, aby se bránil.

³² ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 186 s. 67

- Partnerské neshody. Určité sporné body v soužití, jako např. je hospodaření s penězi, frekvence sexuálního života, způsob trávení volného času se v některých rodinách stávají doslova „živnou půdou“ pro konflikty.
- Identifikace s agresorem. Pokud byla násilná osoba jako dítě opakovaně tvrdě fyzicky trestána, zažívala obrovský pocit bezmoci a slabosti, vrylo se jí to hluboce do paměti. Aby se týraný vyrovnal s pocity bezmoci, beznaděje, chce být silný a agresivní, ne slabý a bezmocný, proto se stává násilnou osobou.
- Alkohol a drogy. Násilné osoby se často před incidentem „posilňují“ alkoholem, popř. jinými drogami. Alkohol mohou konzumovat ve snaze se uklidnit, nebo naopak aby získali odvahu.
- Vzory a modely chování. Jestliže násilná osoba vyrůstala jako dítě v prostředí, kde bylo násilí „normální“, tak ho akceptovala a přijala za své.
- Neurologické poruchy. Agresivní chování může vyvolat také zranění hlavy, epilepsie, demence, apod.
- Psychická onemocnění. Různé psychózy a jiné psychické nemoci mohou být doprovázeny epizodami násilí či tendencemi k násilí.³³

3.2 Ohrožené osoby domácího násilí – oběť

Dvě třetiny lidí v České republice se domnívá, že typickou obětí domácího násilí je žena středního věku s minimálním vzděláním a maximálně průměrnou inteligencí. Bohužel, domácí násilí se týká naprosto všech žen i mužů, všech věkových kategorií, profesí, různé inteligence i různých sociálních skupin. Obecně řečeno, obětí domácího násilí se může stát úplně každý. Oběťmi jsou ženy i muži, ale počet ženských obětí je naprosto převažující. Druhou skupinou obětí v rodině jsou děti.³⁴

„Veškeré výzkumy do 90. let shodně potvrzují, že většinovými oběťmi domácího násilí jsou ženy (92 až 98% z celkového počtu obětí). Podle výzkumných údajů i podle statistik poradenských center se počet možných obětí domácího násilí pohybuje v intervalu 2 až

---

³³ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, s. 64

³⁴ LUCIE HRDÁ. *www.rodina.cz: Oběti domácího násilí* [online]. [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek6023.htm>

5%. Koncem 90. Let se však tento obraz začíná měnit. Objevují se sofistikovanější studie, které začínají zpochybňovat jednosměrnost domácího násilí.³⁵

- Děti – „jsou spolu s ženami nejčastější skupinou, která se stává oběťmi násilí v rámci rodiny. V souvislosti s týranými dětmi se hovoří o syndromu CAN. Výzkum STEM v roce 2001 zjistil, že v 84 % domácností, kde dochází k domácímu násilí, vyrůstají děti.“³⁶ Nejčastěji to jsou děti z nefunkční rodiny a děti, jejichž matka je taktéž týrána jsou ohroženi ve větší míře, než ostatní děti. Dále se může jednat o děti, které mají zdravotní, mentální či psychosociální problém. Další rizikovou skupinou bývají děti, které žijí s otčímem.
- Ženy – ženy jsou nejčastějšími oběťmi domácího násilí, podle statistik se uvádí, že 92 – 98% případů tvoří ženy. Často jsou to ženy, které byly v dětství týrány, byly vychovávány v rozvrácené rodině, další riziko je rovněž u žen, které žijí s mužem, který je závislý na alkoholu, drogách nebo je gambler. A v neposlední řadě to často bývají ženy, které samy užívají nějaké návykové látky, mají deprese, trpí úzkostí nebo mají suicidální chování.
- Muži – větší pravděpodobnost, že budou týráni nebo biti, je hlavně u starších nebo invalidních mužů. Další rizikovou skupinou jsou muži, kteří jsou extrémně pasivní, submisivní. Spouštěčem mohou být náročné životní situace, jako ztráta zaměstnání, finanční problémy, dluhy apod.
- Senioři – většinou se jedná o seniory, kteří nejsou soběstační v základních aktivitách každodenního života, jsou závislí na okolí, jsou silně ohroženi nerespektováním důstojnosti, zneužíváním, zanedbáváním apod.
- Zdravotně postižené osoby – zejména takové osoby, které jsou odkázány na trvalou pomoc rodiny. Spouštěčem mohou být pro členy rodiny, kteří takto pečují o postižené, extrémní zátěž, vyčerpání apod.³⁷

---

³⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 235

³⁶ www.persefona.cz [online]. 2008 [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.persefona.cz/n-domaci-nasili.php?page=dn-statistiky>

³⁷ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. s. 22

„V roce 2003 v rámci Mezinárodního výzkumu *násilí na ženách*, provedl výzkum Sociologický ústav AV ČR a Filozofická fakulta UK v Praze. Podle výsledků výzkumu, jehož vzorek tvořilo 1980 respondentek starších 18 let, bylo zjištěno, že 38% žen v České republice zažilo během svého života alespoň některou z forem násilí ze strany svého partnera. Zhruba 38 % žen přitom zažilo fyzické či sexuální násilí ze strany svého partnera (současného nebo bývalého manžela/přítele) a téměř shodný podíl (37 %) od jiného muže než partnera.

Podle statistik poradenských center se počet **mužských obětí** domácího násilí pohybuje v intervalu 2 až 5 %. Muži málokdy násilí zveřejní. Málokterý muž veřejně přizná, že je svojí ženou nebo osobou blízkou týrán. Obraz muže jako oběti nepatří do mužské rolové charakteristiky, je společensky nepřijatelný, vzbuzuje posměch.³⁸

Domácí násilí obecně vede u oběti k poklesu schopností efektivně řešit danou situaci. Způsobují to stále se opakující fáze domácího násilí, kdy ve fázi „líbánek“ se násilná osoba omlouvá a slibuje nápravu. Oběť pak naivně věří, že k dalšímu incidentu již nedojde. Bohužel se tento kruh uzavírá a stále se opakuje. Oběť v takovém vztahu mnohdy setrvává i řadu let. *„Z pohledu oběti lze prožívání domácího násilí charakterizovat následujícími pocity:*

- *Stud – na počátku domácího násilí*
- *Vina – při pokračování domácího násilí*
- *Strach – při dlouhodobém domácím násilí*³⁹

3.3 Dítě jako oběť a svědek domácího násilí

V souvislosti s domácím násilím je zatím věnována pozornost odborníků na aktéry, tj. na agresivního partnera a zneužívanou dospělou oběť. Ve většině takových násilných vztahů však vyrůstají děti. *„Experti soudí, že děti byly a stále ještě jsou zapomenutými oběťmi domácího násilí.“*⁴⁰

---

³⁸ www.persefona.cz [online]. 2008 [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.persefona.cz/n-domaci-nasilii.php?page=dn-statistiky>

³⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 250

⁴⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 248

„Nezletilé dítě se může stát přímou obětí domácího násilí dvěma způsoby. Prvním je přímý a zamýšlený útok na jeho osobu s úmyslem mu ublížit. To se týká trestných činů, jako je například ublížení na zdraví dle § 221 a násl. Tz, týrání svěřené osoby dle § 215 Tz, pohlavního zneužívání dle § 242 Tz, opuštění dítěte dle § 212 Tz a podobně. Druhým případem je snaha dítěte, které je přímým svědkem útoku na jinou oběť, tuto oběť chránit. Přitom je častou situací, že je dítě zraněno. V některých případech může dokonce dojít k úmrtí dítěte.

Děti jsou zasaženy domácím násilím o to více, že si samy nemohou vybrat, zda ve vztahu v domácnosti s agresorem setrvají. Dítě žije pod stejným tlakem a strachem z útoku stejně jako jeho rodič, který je obětí, ale navíc podstatu tohoto násilí není schopno rozumově pochopit.“⁴¹

Týrání, zneužívání a zanedbávání dětí představuje závažný sociálně patologický jev, který však není novodobým problémem. Má svojí historii. Setkáváme se s ním v každé lidské společnosti. Jeho existence byla ovlivněná tím, že dítě bylo všeobecně považované za vlastnictví rodičů, kteří s ním mohli nakládat, jak uznali za vhodné. Řešení tohoto problému souviselo s kulturou společnosti, způsobem života, uznáváním hodnot a metod výchovy. Současné chápání dítěte a uvědomování si jeho hodnoty a jeho období dětství jako specifické období s osobitými potřebami a právy podnítilo výraznější zájem o řešení tohoto problému.

„Dítě je přímou obětí domácího násilí, jestliže je proti němu ze strany násilného rodiče, popř. blízké osoby směřováno fyzické, psychické nebo sexuální násilí. Ve smyslu zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, jde zejména o dítě, jehož rodiče nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti, která je zakotvena v §6 odst. 1 písm. a) bod 3 tohoto zákona. Dále se jedná o dítě, na němž byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, lidskou důstojnost i mravní vývoj dítěte, nebo je podezření ze spáchání takového trestného činu.“⁴²

Výzkum STEM v roce 2001 zjistil, že v 84 % domácností, kde dochází k domácímu násilí, vyrůstají **děti**. Děti jsou v 71 % „jen“ jeho přímými svědky. 12 % dětí se dokonce stává

---

⁴¹ LUCIE HRDÁ. www.rodina.cz: Oběti domácího násilí [online]. [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek6023.htm>

⁴² ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, s. 120

*oběťmi domácího násilí. Pouze v 7 % případů je toto násilí před dětmi skrýváno a jen 10 % vztahů poznamenaných domácím násilím je bezdětných.*⁴³

Nejvyšší výskyt domácího násilí je v partnerském vztahu a zpravidla nemá dopady jen na partnera, který je v takovém případě obětí, ale velmi závažné následky může mít u dětí a jiných osob, jež byly svědky domácího násilí, nebo žijí v prostředí, kde je násilí mezi partnery běžné.

Výsledky statistického šetření o dětech, jako svědcích domácího násilí, o.s. ROSA, 2004

Občanské sdružení ROSA poskytuje dětem, které jsou svědky domácího násilí nejen bezprostřední pomoc, ale věnuje se také monitorování tohoto problému. „V roce 2004 prošlo Informačním a poradenským centrem ROSA 191 klientek. 165 z nich mělo celkem 292 dětí. Svědky domácího násilí bylo 275 dětí (94%). To je o 13% více než v průzkumu o.s. ROSA z roku 2003. Pouhých 17 dětí (6%) podle výpovědí matek nebylo svědky násilí. 7 dětí aktivně bránilo svou napadenou matku a 4 chlapci (nejmladšímu bylo 5 let) volali matce na pomoc policii a lékařskou pomoc.

*Celkem 58 dětí (21%) se stalo nejen svědky, ale i oběťmi domácího násilí. Tyto děti byly hrubě a opakovaně psychicky týrány (16 dětí) a fyzicky napadány (4 děti při obraně matky a 36 dětí se stalo přímou obětí). V 17 případech byly bity (rukou, vařečkou, páskem, prknem, flétnou), 7 z nich bylo fackováno, 1 škrčeno, 1 zkopáno, 3 byly odhozeny, 1 udeřeno do hlavy.*⁴⁴

Domácí násilí bezpečně ničí rodinné prostředí, ve kterém by děti měli nalézat klid. Lze tedy konstatovat, že děti, ať již jako svědci, nebo jako přímé oběti domácího násilí, vykazují stejné symptomy jako děti se syndromem týraného a zneužívaného dítěte, tj. se syndromem CAN.

---

⁴³ www.persefona.cz [online]. 2008 [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.persefona.cz/n-domaci-nasilii.php?page=dn-statistiky>

⁴⁴ [Stop násilí.cz](http://www.stopnasili.cz) [online]. [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.stopnasili.cz/verejnost/dn-statistiky-zpravy-studie.html>

Nejčastější pozorované následky:

- Selhávání ve škole, útky z domova, agrese, odmítání komunikace
- Neurotické poruchy, tenze, poruchy spánku, úzkost, pocity viny, sebeobviňování, fobie, depresivní stavy, sklony k sebevraždě
- Psychosomatické reakce
- Poruchy sexuálního chování
- Poruchy v sociálních vztazích: nízké sebehodnocení, poruchy komunikace, poruchy interpersonálních vztahů, neschopnost empatie
- Zneužívání návykových látek, závislost
- Poruchy individuálního vývoje dítěte⁴⁵

Děti, které vyrůstají v rodinách, kde se odehrává násilí, získávají pokřivenou představu o tom, jak se k sobě mají dospělí chovat. Hrozí vážné riziko, že se identifikují s rolí agresora a v dospělosti se mohou stát násilníky. Odborníci o tomto jevu mluví jako o tzv. transgeneračním přenosu projevů násilí. Děti vnímají domácí násilí velmi intenzivně a jejich vztah k rodičům může být tímto velmi narušený, někdy i trvale. Musíme si uvědomit, že pokud jsou děti svědky domácího násilí, jsou vždy oběťmi psychického násilí. Světová zdravotnická organizace kvalifikuje přítomnost dítěte u domácího násilí jako jeho psychické týrání.

---

⁴⁵ Syndrom CAN. [online]. 21. 4. 2007. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-dospelého-k-diteti/syndrom-can.shtml>

4 DOPADY DOMÁCÍHO NÁSILÍ NA DĚTI

Je známo, že rodina je do určitého věku jedinou a důležitou skupinou formující osobnost člověka. Je nepopíratelné, že domácí násilí je velice traumatizující událostí pro každé dítě, která má devastující vliv a to nejen na děti, které jsou přímými aktéry nebo jsou „jenom“ jako svědci domácího násilí. Matka a otec jsou nejbližšími lidmi, jeho světem. V předškolním věku nemá dítě jiné vzory chování, násilí považuje za způsob komunikace, proto se stávají nejohroženější skupinou. Je zřejmé, že sledování domácího násilí vede u dětí k přenosu negativního vzorce chování do dalšího života dětí. Násilí mezi rodiči vnímají velice intenzivně, přesto, že z něho mají strach, přestávají ho vnímat jako něco negativního. Většinou se tak později stávají dívky obětí a chlapci pachateli. Jednoznačně jde pro společnost o negativní dopad. I v období školního věku, kdy si dítě již vytváří vlastní sociální vrstevnické vazby, představuje domácí násilí v rodině hrozbu. Domácí atmosféra má vliv na osobnost, které se nenaučí sebeúctě, sebekontrolě, zdravému sebevědomí, což přináší další problémy při vytváření nových vztahů, prvně kamarádských, pak partnerských a kruh násilného chování se uzavírá.

Bylo pozorováno, že domácí násilí má jiný dopad na dívky a jiný na chlapce. U dívek jsou častěji pozorovány poruchy nálady, agrese namířená vůči sobě, narušení sebepojetí, izolování od okolí, identifikace s rolí oběti. U chlapců se setkáváme s poruchami chování, agresivitou vůči jiným, se znejistěním v mužské roli, s negativním postojem k druhým, dále chlapci mají sklon usilovat o moc, identifikují se s rolí zneužívatele, násilníka. Rovněž bylo zjištěno, že dívky jsou mnohem častěji verbálně napadány svými otci než chlapci, což může být způsobeno tím, že násilní partneři si identifikují své dcery se svými manželkami a svou agresi pak přenášejí i na ně. U dívek v důsledku prožití traumatu dochází častěji k tzv. internalizačním procesům, u chlapců pak k externalizačním. Internalizační procesy provází úzkost, pocity chycení v pasti, pocity vlastní nedostatečnosti, přijímají role oběti, která se podřizuje, nic si nezaslouží, sebezničující tendence. Externalizační procesy jsou proječovány v odmítání a agresivitě vůči ostatním, usilování o moc a převahu, v týrání a zneužívání slabších.⁴⁶

---

⁴⁶ VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s.91

Děti, které žijí v rodinách, kde dochází k emocionálnímu, fyzickému či psychickému násilí, jsou obětmi situace. Jsou nuceny se vyrovnávat se stresem, který plyne z neutěšené situace v jejich rodině a stejně tak se stresem, který plyne z nedostatečných rodičovských rolí a modelů chování v nefunkční rodině.⁴⁷

Děti, které zažívaly domácí násilí, nejsou schopny navázat plnohodnotný partnerský vztah. Jejich soužití s budoucím partnerem se bude odehrávat pravděpodobně v rovině dítě – dítě, kde jeden z partnerů bude zastávat podřízenou roli a nikdy tak nedojde ke skutečnému partnerskému vztahu, kde jsou oba partneři na stejné úrovni.⁴⁸

Domácí násilí ovlivňuje celou osobnost dítěte.

Vliv domácího násilí na tělesnou stránku:

- somatické obtíže (bolest hlavy, břicha, nevolnost)
- časté nemoci, nachlazení, horečky
- únava
- nízká odezva na tělesnou bolest

Vliv domácího násilí na emoce dítěte:

- pocit viny
- stud
- strach
- zmatek
- vztek
- deprese
- úzkost
- nervozita

---

⁴⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s.242

⁴⁸ VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s.96

„Vliv domácího násilí na kognitivní jednání dítěte:

- *pocit odpovědnosti za násilí, týrání*
- *pocit, že je správné někoho bít, nadávat mu, ... když něčeho chce dosáhnout*
- *nízké sebevědomí*
- *identifikace s rolí oběti nebo agresora“⁴⁹*

Vliv domácího násilí na chování dítěte:

- pasivita nebo naopak agresivita
- přebírání role dospělých
- vyhledávání pozornosti
- noční můry
- útěky z domova,
- chození za školu,
- sebepoškozování
- poruchy příjmu potravy
- užívání alkoholu, drog

Vliv domácího násilí na sociální vztahy dítěte:

- izolace
- neschopnost navazovat vztahy s vrstevníky
- nedůvěra k druhým
- problémy při řešení konfliktů

V odborné literatuře se poukazuje na dopady domácího násilí na děti:

---

⁴⁹ www.azylovydum.cz [online]. [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: http://www.azylovydum.cz/domaci_nasili/dite_svedkem_domaciho_nasili

- Děti jsou bezbranné vůči násilí rodičů, ale cítí se (spolu)odpovědné za to, co se u nich doma děje.
- Mohou se snažit ochraňovat rodiče v pozici ohrožené osoby a mohou při tom být samy napadeny nebo dokonce zraněny.
- Jako svědkové domácího násilí jsou vždy oběťmi psychického násilí, žijí v neustálém stresu, napjaté atmosféře, v ohrožení, existenčním strachu o rodiče, pocit osamělosti z důvodu příkazu mlčet o tom, co se doma děje.
- Mají poruchy chování, psychosomatické symptomy, problémy ve škole, poruchy spánku, trpí neklidem, strachem, často se chovají agresivně.⁵⁰

Vliv domácího násilí na dítě do dvou let věku – Může dojít k narušení vývoje dítěte, pokud je matka napadána v těhotenství nebo k jeho fyzickému poranění, pokud na matku násilník útočí, když drží dítě v náručí. Často dochází k opoždění ve vývoji řeči a plnění jednotlivých úkolů. Dítě může mít problém s identitou, pokud na něj rodiče dostatečně nereagují a neoslovují ho jménem. V takovém případě je dítě nervózní, extrémně plačtivé, má poruchy spánku a přijímání potravy, nereaguje adekvátně na podněty svého okolí, chová se odtažitě, těžce se zapojuje do hry.⁵¹

Vliv domácího násilí na dítě ve věku od 2 do 4 let – v tomto věku se projevuje nedostatečná fyzická kondice, poruchy spánku. Matka, která zažívá násilí od partnera, není schopna své dítě ochránit před fyzickým napadáním a psychickou újmou ze svědectví domácího násilí, nemůže dítěti poskytnout pocit bezpečí. Následky vedou k agresivnímu nebo naopak uzavřenému chování, stranění se vrstevníků, dítě je nervózní, neschopné se soustředit. Děti vykazují podobné symptomy jako při posttraumatické stresové poruše, což jsou poruchy spánku, třas, noční pomočování atd. Narušení emocionálního vývoje v tomto období je velkou hrozbou zejména proto, že předškolní děti neumí a ani nemají možnost o násilí komunikovat.⁵²

---

⁵⁰ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, s. 121

⁵¹ VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s. 93

⁵² VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s. 94

Vliv domácího násilí na dítě ve věku od 5 do 9 let – zde hrozí vysoké riziko fyzického zranění, prožívání úzkosti a strachu. U dětí se mohou objevovat psychosomatické obtíže, jako jsou bolesti břicha, hlavy, poruchy spánku. Časté je i zhoršení školních výsledků. Projevuje se nízké sebehodnocení a nízké sebevědomí. Děti se snaží vysvětlit si a omluvit si chování rodičů. Dochází zde k diferenciaci dle pohlaví dítěte, chlapci se chovají spíše agresivně, mají sklony lhát, krást, vyvolávat konflikt s vrstevníky. Dívky jsou depresivní, odtažité, uzavřené. Často děti v tomto věku přebírají odpovědnost za své rodiče. Starší sourozenci přebírají odpovědnost za své mladší sourozence a snaží se je chránit. Cítí bezmoc a vinu nebo stud za situaci, která je v jejich rodině. Je zde slabá vazba na rodiče, vyhledávají pobyt mimo rodinu, vyhýbají se diskuzi o jejich rodinném životě.⁵³

Vliv domácího násilí na dítě ve věku od 10 do 14 let – v tomto věku je na dětech samotných, aby se vyrovnaly s fyzickými změnami, které provází období dospívání. Chování rodičů v nich vzbuzuje nejistotu a strach z toho, že mohou být samy fyzicky zraněny. Mohou považovat školu za útočiště nebo i naopak zanedbávat, protože se snaží postarat o rodiče či sourozence. Pro děti v dospívajícím věku je typické, že se zajímají o rodinné hodnoty. Atmosféra násilí v rodině vede k odmítání rodiny a k nízkému sebevědomí. Děti se snaží tajit, co se u nich doma děje a proto nemají mnoho přátel. Některé se snaží z domu utíkat a stávají se dětmi ulice. Emocionální nestabilita u dětí v pubertální věku vede k prožívání pocitů viny a studu. Zároveň se učí násilnému chování, které považují za normu při řešení konfliktních situací. Děti jsou úzkostné, projevuje se u nich začínající zájem o alkohol nebo drogy. Dosahují špatných výsledků ve škole, jsou depresivní, nenavazují příliš kamarádských vztahů s vrstevníky. Nejsou schopni vyjádřit svou frustraci a emoce.⁵⁴

Vliv domácího násilí na dítě ve věku 15 let a více – dítě vyrůstající v atmosféře domácího násilí je ohroženo přijímáním nevhodných vzorců chování, nerozumí tomu, jak fungují partnerské vztahy, chybí mu představa o sexuálním životě, které vede k nevhodnému sexuálnímu chování, které ho může přivést k tomu, že předčasně zplodí dítě nebo se může nakazit sexuálně přenosnou chorobou. Dítě nemá vhodné prostředí pro rozvoj svých schopností, chybí mu klidné prostředí na školní přípravu. To často vede

---

⁵³ VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s. 95

⁵⁴ VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s. 91

k nevhodnému chování ve škole a častému vyloučení ze školy. V takovéto rodině se děti cítí izolované od vrstevníků. U chlapců se začíná projevovat agresivní chování vůči dívkám při navazování prvních partnerských vztahů. Děti mají tendenci navazovat příliš brzy vážný vztah, aby se jim podařilo uniknout z násilného domácího prostředí. Stále u takových dětí přetrvává pocit viny za násilí, které se děje doma, objevují se deprese, u některých dětí se objevují sebepoškozující tendence a mnohdy se dokonce pokouší o sebevraždu.⁵⁵

4.1 Fyzické týrání, jeho projevy a následky

Fyzické násilí zahrnuje všechno násilí páchané na dítěti, při kterém dochází k tělesnému zranění dítěte, k jeho trvalému poškození nebo dokonce k usmrcení. V případech tělesného týrání je někdy těžké rozhodnout, zda poranění vzniklo nešťastnou náhodou nebo dítěti chtěl někdo záměrně ublížit. V tomto případě záleží především na lékaři, aby tato zranění dobře a včas identifikovat. Každé fyzické násilí znamená zneužití moci dospělého nad dítětem a učí dítě akceptovat fyzické násilí jako metodu při řešení problému. Klasickými příznaky fyzického týrání jsou modřiny, popáleniny a zlomeniny. „*Pokud se nález modřin na typických místech opakuje, znamená vždy fyzické násilí.*“⁵⁶

U fyzického týrání jsou následky nejviditelnější, jedná se o vše, co poškozuje zdravé dítěte nebo jeho normální vývoj.

Při fyzickém týrání dochází ke zraněním, poškození orgánů či jejich funkcí.

„*Lékaři popisují poranění:*

- *zjevná (otevřená) - rány (tj. porušení kůže, sliznice nebo povrchu některého orgánu): patří sem různé oděrky, dále rány řezné, sečné, bodné, tržné, zhmožděné, rány kousnutím a střelné; dále nitrooční krvácení (např. po úderu do oka), popáleniny, apod.;*
- *skrytá - zavřená (např. otřesy mozku, míchy, pohmožděniny, modřiny, vytrhávání vlasů, kousnutí, poranění svalů, šlach, nervů, cév, kloubů, zlomeniny, nitrobřišních*

---

⁵⁵ VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s. 97

⁵⁶ SCHMIDOVÁ, Kateřina. *Sborník studií: Děti a jejich problémy*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2010. s. 42

orgánů: tupým úderem může být způsobeno roztržení jater, sleziny, žaludku..., apod.),“⁵⁷

také výrazné změny v chování (projevující se u všech forem násilí na dítěti):

- strach z rodičů,
- sklony k sebetřýznění,
- agresivita vůči okolí,
- záškoláctví,
- útky z domova,
- zhoršení prospěchu ve škole,
- ztráta kamarádů (sociální izolace),
- vyhýbavé chování,
- nízké sebevědomí,
- zvýšená úzkostnost dítěte.

4.2 Psychické týrání, jeho projevy a následky

Psychické týrání na těle nezanechává žádné viditelné stopy. Má mnoho podob a je to pojem obecně nepřesný, proto se o něm tak často nehovoří. Velmi často bývá spojeno s fyzickým týráním. „Podle Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992 psychické týrání zahrnuje chování, které má vážný negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování. Psychické týrání se projevuje často ve formě zesměšňování, vyhrožování, nadávek, kritizování a ponižování. Dalším typickým znakem psychického týrání je zamykání dítěte ve sklepě. Může jím být také vyhrožování ze strany rodiče, že dítě opustí, či ho dá do dětského domova. Čím je dítě menší, tím jsou vyhružky rizikovější, protože pro dítě nemusí být zcela jasné, nakolik rodič situaci myslí vážně a nakolik je řečena ve vzteku.“⁵⁸

Závěrem můžeme říci, že násilí vede pouze a jenom k dalšímu násilí, nebo zde existuje alespoň velmi vysoké riziko, že tomu tak bude. Je prokázáno, že u chlapců, kteří byli oběťmi násilí, existuje mnohem větší pravděpodobnost, že budou mít

---

⁵⁷ HUBÁČKOVÁ, Jitka. *Národní informační centrum pro mládež* [online]. [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/fyzicke-tyrani-zneužívání-a-zanedbávání-charakteristika>

⁵⁸ SCHMIDOVÁ, Kateřina. *Sborník studií: Děti a jejich problémy*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2010. s. 44

v dospělosti sklony k agresivitě. U dívek je tomu naopak, tam se neprojevuje agresivita ale pasivita. Mnoho žen, které se v dětství potýkaly s násilím, si nakonec samy vyberou agresivního muže a jsou oběťmi násilí dlouhá léta.

Je tedy zřejmé, že násilí mezi rodiči, stejně tak jako násilí na dětech vede k četným deformacím osobnosti dítěte. Nechceme-li vychovávat další generace násilníků a obětí, měli bychom se aktivně podílet na absenci násilnické osoby v rodině, jejíž chování je nejen hrozbou pro zdravý vývoj osobnosti dítěte, ale též porušování dětských práv.

Domácí násilí je zkušenost, která člověku změní život. Děti neprožívají své dětství tak, jak by měly.

5 PREVENCE DOMÁCÍHO NÁSILÍ ZAMĚŘENA NA DĚTI

Nejlepší ochranou proti domácímu násilí je prevence. Obecně můžeme prevenci rozdělit na tři druhy a to prevenci primární, sekundární a terciární. Prevence se týká nás všech. Domácí násilí není soukromou záležitostí, jak se mnohdy lidé domnívají. I když v dnešní době již dlouho platné mýty o domácím násilí přestávají platit. Násilí je útok na základní lidská práva oběti a to je v každém případě nezákonné. Násilí znamená, že všichni ti, kteří jej zažívají na vlastní kůži, fyzicky nebo psychicky trpí. Proto je třeba se tímto problémem zabývat a ne před ním zavírat oči a dveře.

Druhy prevence:

- **Primární prevence** spočívá hlavně v kvalitní přípravě dětí do manželství a rodičovství od nejranějšího věku, dále v programech pro těhotné, v posilování vztahu obou rodičů k dítěti. Znalost a dovednost dětí chránit samy sebe před nejrůznějším nebezpečím. Měla by nastupovat v době, kdy k domácímu násilí v rodině ještě nedochází.
- **Sekundární prevence** je vedena hlavně z hlediska vyhledávání rizikových dětí rizikových dospělých, rizikových rodin a rizikových situací. Ta by měla nastoupit v okamžiku, kdy máme podezření, že dítě zažívá násilí mezi rodiči, nebo je samotné obětí.
- **Terciální prevencí** rozumíme takové chování pedagoga, lékaře, rodiče, policie, a dalších, kteří již musejí reagovat na situaci, v níž již k násilí došlo. Měla by řešit nastalou negativní situaci a snažit se zabránit opakování nebo pokračování daného negativního jevu.⁵⁹

Největší překážkou při řešení domácího násilí jsou konkrétní mýty o domácím násilí, protože jsou v povědomí společnosti. Nejčastější mýty jsou:

- *„Domácí násilí je soukromou záležitostí*
- *Ohrožené osoby mají rády ve vztahu násilí*
- *Násilí není tak hrozné, jinak by oběť odešla*

---

⁵⁹ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. s. 152

- *Domácí násilí je pouze okrajová záležitost, která se týká malého počtu lidí*
- *Domácí násilí lze snadno a rychle rozpoznat*
- *Je jevem sociálně slabých a problémových rodin*⁶⁰

Následující schéma inspirované studií, kterou provedli Wolf a Jaffe zobrazuje různé druhy prevence, které je vhodné využít v různém věku potenciálně ohroženého nebo ohroženého dítěte.⁶¹

Tabulka 2. Prevence dopadu domácího násilí zaměřena na děti.

PREVENCE DOMÁCÍHO NÁSILÍ ZAMĚŘENA NA DĚTI			
Věk dítěte	Primární prevence	Sekundární prevence	Terciární prevence
0 – 5	Asistence mladým rodičům	Šetření v rodině, podpora rodiči, který je obětí násilí	Aktivní zásah, odborná pomoc
6 – 12	Rozvoj schopnosti řešit konfliktní situace adekvátními postupy	Krizová intervence, individuální práce s dítětem	Práce s traumatem, individuální a skupinová terapie
13 – 18	Zvyšování povědomí o partnerském násilí, formování rovnoprávného vztahu	Krizová intervence, individuální poradenství	Práce s terapeutem, individuální a skupinová terapie
18 a více	Jak reagovat na partnerské násilí, kde hledat pomoc	Poskytnutí vhodného a koordinovaného poradenství	Intenzivní interdisciplinární spolupráce (spec. centra, policie, interv. centra atd)

Zdroj: VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. s. 104

⁶⁰ MUSELÍKOVÁ, Miroslava, Zdeňka VAŇKOVÁ a Miroslava VODIČKOVÁ. *Právo v sociální oblasti*. Brno: IMS, 2013, s. 160

⁶¹ VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s. 104

Ve věku 0 – 5 let by měla být prevence zaměřena na to, aby dítě vyrůstalo ve vhodném a klidném prostředí rodiny. Primární prevenci by měli zastávat zdravotnické zařízení, kde by se lékař pokusil zjistit, do jakého zázemí se dítě narodí, a budoucí matky by měly mít přístupné informace o tom, kde v případech násilí hledat pomoc a jak postupovat. Pokud bychom měli podezření, že v rodině k násilí dochází, je nutné zaujmout velmi citlivý přístup a nabízet pomoc nenásilně a opatrně. Pokud jsme si jisti, že v rodině k násilí dochází, měli bychom informovat příslušný odbor sociálně-právní ochrany dítěte, která má povinnost v takových případech zasáhnout.

Děti ve věku do 6 do 12 let bychom v rámci primární prevence měli soustředit zejména na rozvoj schopností řešit konfliktní situace. Jedním z možných zařízení, kde může dojít k odhalení přítomnosti domácího násilí v rodině je bezesporu škola. Učitelé a školní poradci by měli být schopni dítě vyslechnout a poskytnout mu pomoc a informace.

Ve věku 16 až 18 let už může být primární prevence zaměřena s větším důrazem na partnerské násilí, na budování rovnocenného vztahu, na rozpoznání násilí ve vztahu.

V období mladé dospělosti by se prevence měla právě na rozpoznávání násilí ve vztahu, poskytnout dostatečné informace, informovat o tom, že domácí násilí se v naší společnosti poměrně často vyskytuje a že je možnost se mu bránit.⁶²

Z výše uvedené kapitoly je patrné, že intervence v případech domácího násilí by měla být vždy přiměřená věku dítěte, a to v prevenci primární, sekundární i terciární. Vždy musíme mít na paměti, že pokud je dítě každý den vystaveno domácímu násilí, pak jeho rodiče porušují zákon a rozhodně k těmto případům nemůžeme být lhostejní. Každý z nás může upozornit na to, že je někomu páchána křivda, tím zvláště, pokud se jedná o dítě, jehož možnosti vyhledání pomoci jsou značně omezené vzhledem k jeho věku a chápání celé situace. Dítě potřebuje vědět, že existují lidé, kteří vyslechnou, věří mu, kteří mu pomohou

---

⁶² VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. s. 104-106

a u kterých najde útočiště. Všichni, kdo se ve své práci setkávají s dětmi, by měli hledat bezpečné způsoby, jak s dětmi komunikovat na téma domácího násilí, které se děje u nich v rodině.

A může to být každý z nás, kdo může pomoci zastavit neustále se otáčející kolo domácího násilí, mnohdy stačí nezavírat oči a nebýt lhostejný k osudům těch, kterým se děje křivda a bezpráví. Řešení problému domácího násilí není jednoduchou záležitostí, vystoupit ze začarovaného kruhu domácího násilí představuje pro oběť vždy velkou dávku odvahy a síly.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ A JEHO VÝSLEDKY

6.1 Metody, cíle a stanovení výzkumných otázek

V úvodu bakalářské práce jsem si stanovila cíl popsat domácí násilí jako aktuální a nebezpečný společenský fenomén a popsat negativní vliv domácího násilí na socializaci dětí. Tomuto problému jsem se věnovala v první teoretické části bakalářské práce, která obsahuje základní dostupné informace o domácím násilí, formách, typech a příčinách domácího násilí, o obětech a agresorech a zároveň se věnuje prevenci před domácím násilím.

V druhé, praktické části jsem si stanovila cíl zjistit, jaké mají děti druhého stupně základní školy povědomí o domácím násilí, a zda vědí, kde by hledaly pomoc. K dosažení cílů jsem definovala výzkumné otázky:

1. Znalí děti pojem domácí násilí?
2. Setkaly se děti s domácím násilím a dokáží poznat druhy nebo znaky domácího násilí?
3. Kde by děti hledaly pomoc?
4. Znalí děti základní tísňová telefonní čísla?
5. Odkud se děti dozvídají informace o domácím násilí?

Pro své výzkumné šetření jsem použila kvantitativní metodu dotazníku. Výhodou této metody je, že umožňuje jednoduše a v relativně krátkém čase zjistit požadovaná data od většího počtu respondentů. Je zde vysoká reliabilita, a nízká validita. Data je možné přiměřeně vyhodnotit.⁶³

Před vlastním výzkumným šetřením jsem provedla předvýzkum. Oslovila jsem 19 respondentů ze základní školy Zemědělská 29, což se mi zdálo jako optimální počet pro ověření, zda žáci všechny otázky správně pochopí. Po připomínkách jsem dotazník upravila do konečné podoby. Sběr informací pomocí dotazníku probíhal od měsíce ledna roku 2014 do měsíce března 2014. V dotazníku bylo použito 9 otázek, z toho 5 uzavřených a 4 polootevřené, kde se respondenti mohli vyjádřit dle svého uvážení, což mi umožnilo získat větší přehled o jejich vědomostech v dané oblasti. Otázky byly

---

⁶³ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2008. s. 87

formulovány jednoduše a srozumitelně, protože zkoumaným vzorkem byly děti ve věku od 11 do 14 let. Výsledky výzkumného šetření jsem vyhodnotila a následně graficky zpracovala.

6.2 Výběr respondentů

Jako výzkumný vzorek jsem zvolila žáky II. stupně vybraných základních škol v městě Brně. Dotazník jsem doručila vedení čtyř základních škol, do každé školy 50 dotazníků, celkem tedy 200 dotazníků. Návratnost byla 125 dotazníků, což je 62% a 5 dotazníků jsem vyřadila pro neúplné nebo nesprávné vyplnění. Celkový počet zpracovaných dotazníků byl 120. Výzkumné šetření je cíleně zaměřeno na žáky druhého stupně základní školy, kteří již absolvovali ve výuce předmět „rodinná výchova“ jehož součástí jsou i informace o domácím násilí. Lze předpokládat, že již byli o výskytu, existenci a charakteristice domácího násilí jako výrazného sociálně patologického jevu současnosti informováni. Dle mého zjištění, v rámci edukačního procesu si volí každá škola individuálně, jakým způsobem a ve kterém předmětu budou dětem předány informace. Převážně se tedy jednalo o žáky 6. tříd, žáky ve věku od 11 do 14 let. Do šetření se zapojilo celkem 120 dětí, z toho 63 chlapců a 57 dívek. Spolupráce s vedením školy i učiteli byla na dobré úrovni.

Zúčastnila se základní škola Mutěnická 23, v Brně, kde z 50 dotazníků byla návratnost 34. Další školou byla základní škola na Jihomoravském náměstí 2, kde z 50 dotazníků byla návratnost 45. Ze základní školy Zemědělská 29, byla návratnost 22 a ze základní školy Kneslova 28 z 50 dotazníků byla návratnost 19 vyplněných dotazníků.

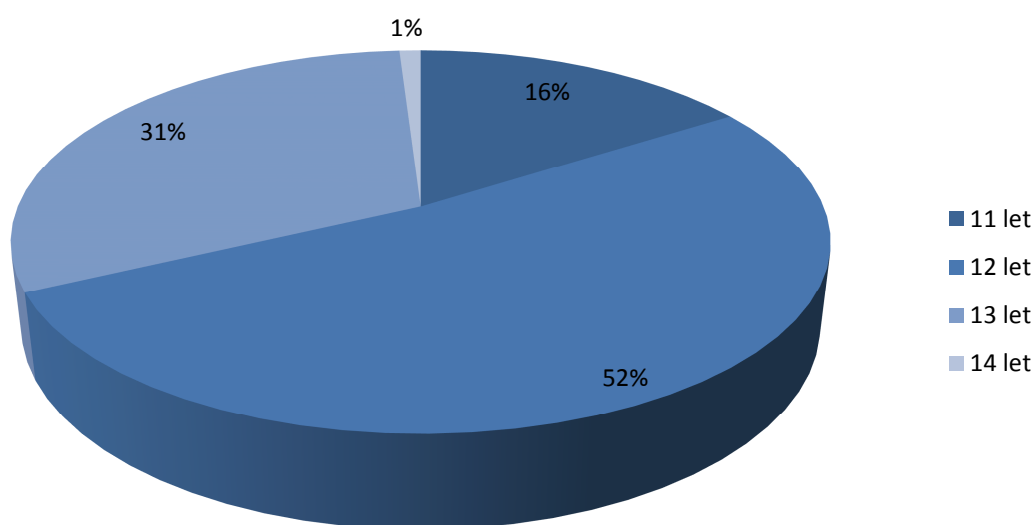
6.3 Vlastní výzkum

Otázka č. 1: Jsem dívka x chlapec a je mi ..... let.

Tabulka 3. Věkového rozložení respondentů.

	11 let	12 let	13 let	14 let
Chlapec	10	29	22	2
Dívka	9	33	15	0

Graf 1. Věkového rozložení respondentů v procentech.

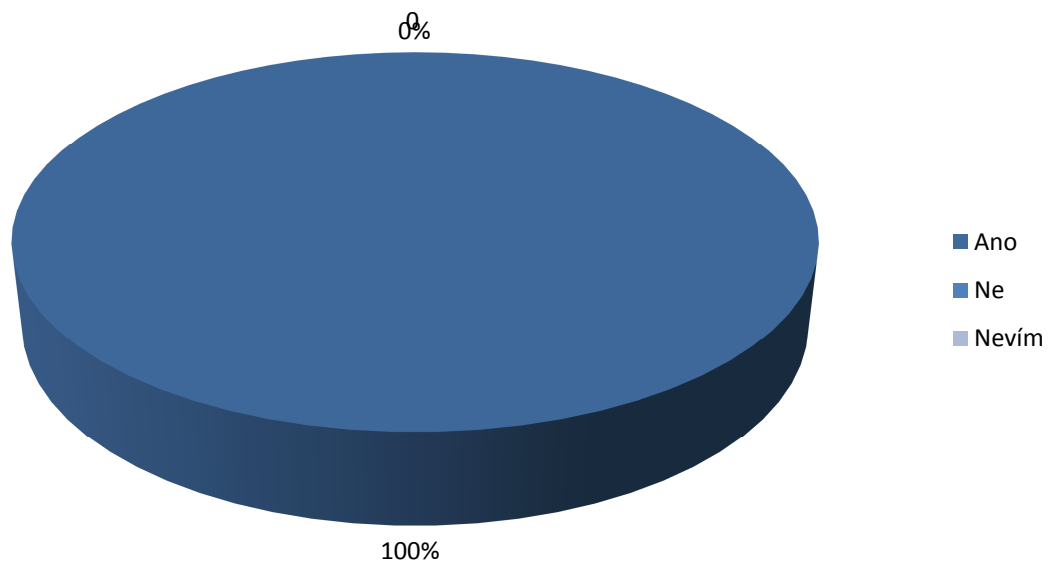
Z celkového počtu 120 respondentů, bylo 57dívek a 63 chlapců ve věku od 11 do 14 let. Věkové rozložení je patrné z grafu. Nejvíce zastoupená byla věková kategorie dětí ve věku 12 let, celkem 62 dětí, tj. 52%, druhá nejčastěji zastoupená věková kategorie byla 13 let, celkem 37 dětí, tj. 31%, dětí ve věku 11 let bylo celkem 19, tj. 16 %, nejméně bylo dětí ve věku 14 let, celkem 2, tj. 1%. Všechny děti byly žáky II. stupně základní školy.

Otázka č. 2: Slyšel jsi někdy pojem domácí násilí?

Tato otázka měla prověřit, zda se děti s pojmem setkaly, můj předpoklad byl, že se všechny děti s tímto pojmem již setkaly.

Graf 2. Povědomí pojmu „domácí násilí“.

Všichni dotazovaní žáci v uzavřené otázce odpověděli, že pojem „domácí násilí“ slyšeli, což je 100%. Z výsledku jasně vyplývá, že se všichni žáci s pojmem domácí násilí setkali.

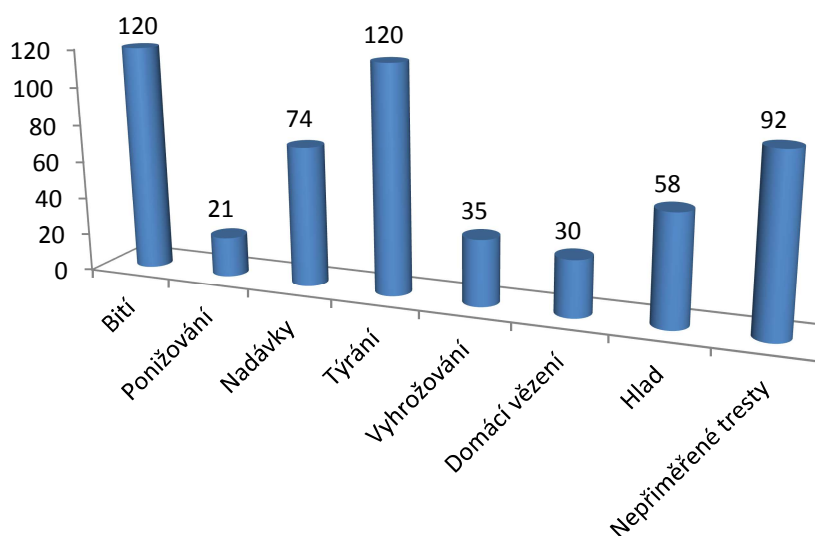
Otázka č. 3: Co si představuješ pod pojmem domácí násilí?

Tato otázka směřovala k upřesnění, co si pod pojmem „domácí násilí“ děti představují.

Tabulka 4. Četnost odpovědí na otázku, „co si představuješ pod pojmem domácí násilí“?

Představa pojmu	Četnost	Představa pojmu	Četnost
Bití	120	Vyhrožování	35
Ponižování	21	Domácí vězení	30
Nadávky	74	Hlad	58
Týrání	120	Nepřiměřené tresty	92

Graf 3. Představa pojmu „domácí násilí“.

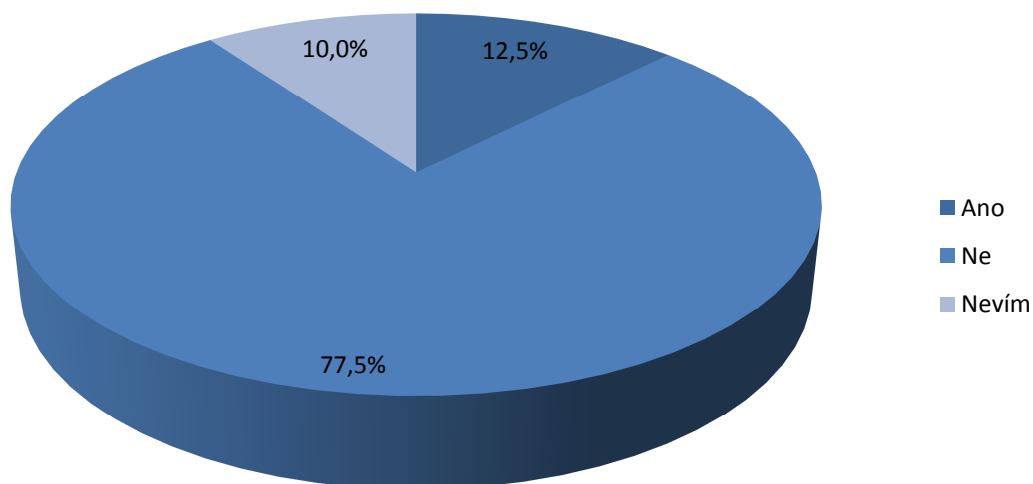
Tato otázka byla polootevřená. Děti měly možnost se vyjádřit dle svého uvážení a vědomostí. Všichni žáci použili minimálně dvě odpovědi dané v dotazníku a pouze 15 žáků, tj. 12,5% přidal další odpovědi. Bití a týrání, označili všichni žáci, tedy 100%, druhá nejčastější odpověď byli nepřiměřené tresty, tak odpovědělo 92 žáků, tj. 76,6%, odpověď „nadávky“ označilo celkem 74 žáků, tj. 61,6%, odpověď „hlad“ označilo 58 žáků, tj. 48,3%, „vyhrožování“ odpovědělo 35 žáků, tj. 29%, „domácí vězení“ označilo 30 žáků, tj. 25%, nejméně označených odpovědí bylo „ponižování“ 21 žáků, tj. 17,5%.

Otázka č. 4: Setkal ses ve svém okolí s projevy domácího násilí?

Tabulka 5. Zda se respondent setkal s projevy domácího násilí ve svém okolí.

Odpovědi	ANO	NE	NEVÍM
Respondenti	15	93	12

Graf 4. Procentuální znázornění setkání s domácím násilím ve svém okolí.

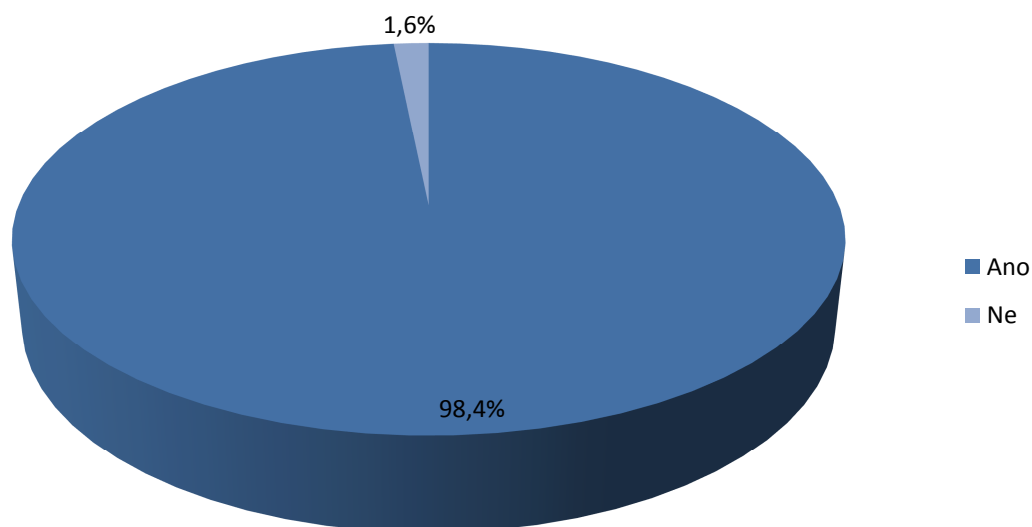
Na otázku, zda se ve svém okolí setkali s projevy domácího násilí, odpovědělo 93 žáků ne, tj. 77,5%. S projevy domácího násilí se setkalo 15 dětí, tj. 12,5% a 12 dětí, tj. 10% odpovědělo, že neví, což svědčí o tom, že nemají dostatečné informace a nedokáží rozpoznat projevy domácího násilí.

Otázka č. 5. Na koho by ses obrátil v případě, že by ses s domácím násilím setkal?

Tabulka 6. Na koho by se respondent obrátil, kdyby se setkal s domácím násilím.

Kam se obrátí	Četnost odpovědí	Kam se obrátí	Četnost odpovědí
Policie ČR	74	Rodina	23
Městská policie	28	Učitel	36
Sociální pracovníce	15	Výchovný poradce	19
Linka bezpečí	32	Nevím	2

Graf 5. Procentuální znázornění, zda respondenti vědí, kam se obrátit pro pomoc.

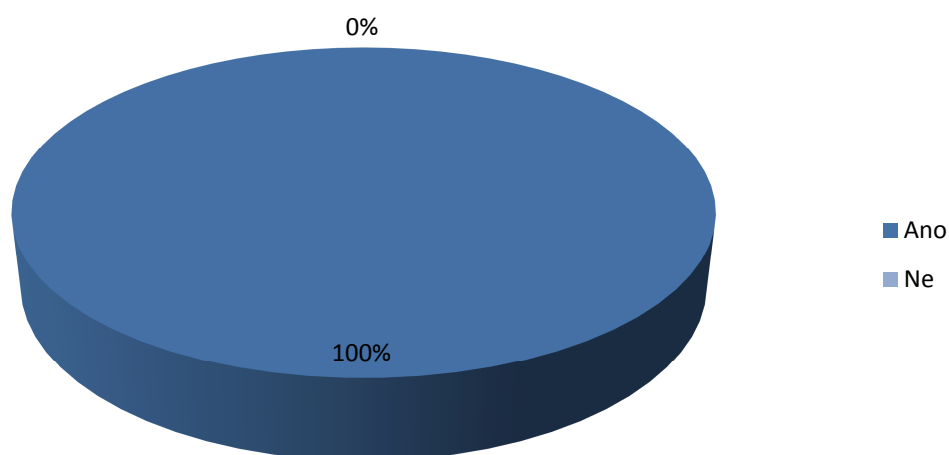
Nejčastěji by domácí násilí žáci řešili s Policií ČR, a to 74 žáků. Žáci důvěřují pedagogovi, na něž by se obrátilo celkem 36 žáků. Taktéž důvěřují lince bezpečí, tam by volalo celkem 32 žáků. 28 žáků by se obrátilo na Městskou policii a 23 žáků by řešilo problém s příbuznými. 19 žáků odpovědělo, že by se obrátili na výchovného poradce ve škole a 15 žáků by vyhledalo sociální pracovníci. Pouze 2 žáci odpověděli, že neví, na koho by se obrátili.

Otázka č. 6. Znáš telefonní číslo na Policii ČR?

Tabulka 7. Znalost telefonního čísla na Policii České republiky.

Odpovědi	ANO	NE
Respondenti	120	0

Graf 6. Znalost telefonního čísla na Policii ČR.

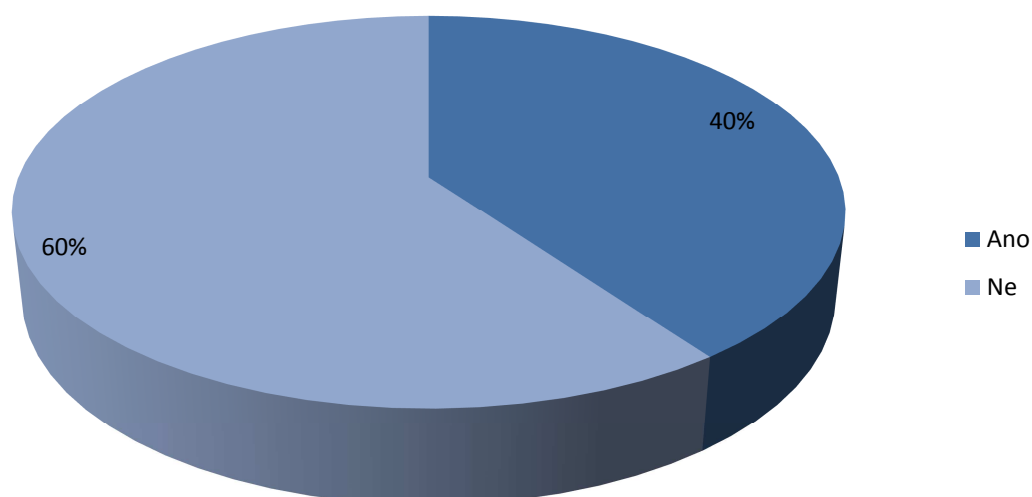
Z odpovědí jednoznačně vyplývá, že všichni žáci znají číslo na Policii České republiky, všech 120 žáků odpovědělo kladně a číslo napsalo správně.

Otázka č. 7.: Znáš číslo na Městskou policii?

Tabulka 8. Znalost telefonního čísla na Městskou policii.

Odpovědi	ANO	NE
Respondenti	48	72

Graf 7. Procentuální znázornění znalosti telefonního čísla na Městskou policii.

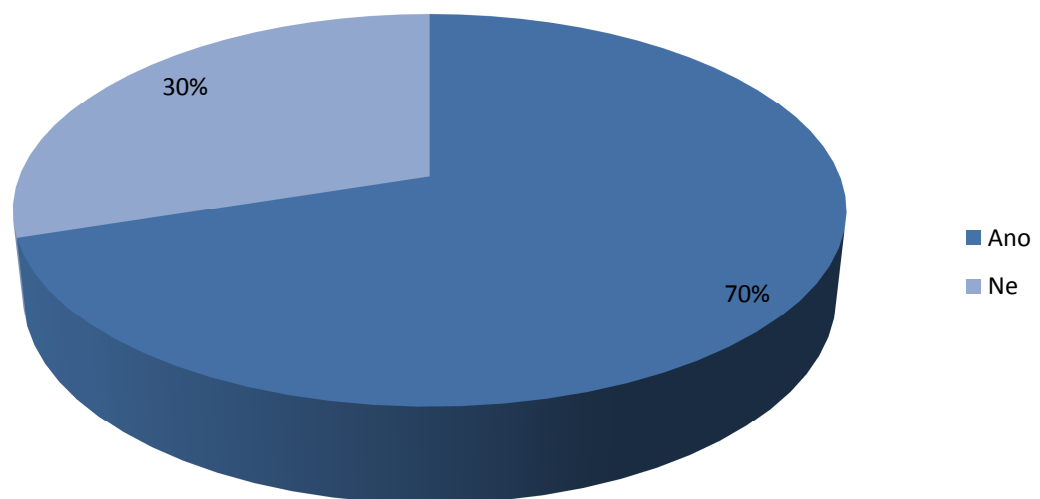
U otázky znalosti čísla na Městskou policii nebyly odpovědi tak jednoznačné jako u čísla na Policii České republiky. Ukázalo se, že celých 60% tj. 72 žáků nezná číslo na Městskou policii. Znalost prokázalo pouze 48 žáků tj. 40%.

Otázka č. 8.: Znáš číslo na tísňovou linku?

Tabulka 9. Znalost telefonního čísla na tísňovou linku.

Odpovědi	ANO	NE
Respondenti	84	36

Graf 8. Procentuální znázornění znalosti telefonního čísla na tísňovou linku.

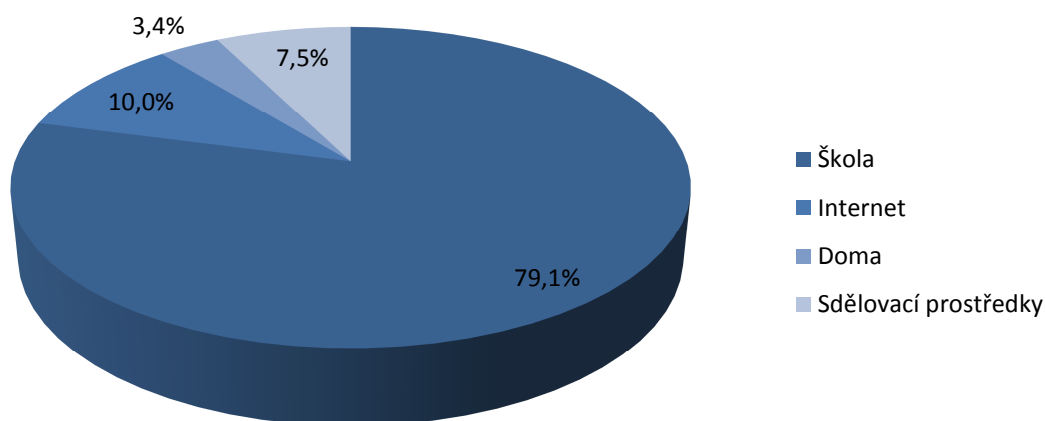
Znalost čísla na tísňovou linku byla lepší než znalost čísla na Městskou policii. 84 žáků, tj. 70%, z celkového počtu, znalo a správně uvedlo číslo na tísňovou linku. 36 žáků, tj. 30%, číslo na tísňovou linku neznalo. Pokud děti znají číslo na integrovanou linku 112, není to takový problém, že povědomí čísla na Městskou policii je nižší.

Otázka č. 9.: Od koho ses dozvěděl informace o domácím násilí.

Tabulka 10. Četnost odpovědí, od koho získali informace o domácím násilí.

Odpovědi	Četnost
Škola	95
Internet	12
Doma	4
Sdělovací prostředky	9

Graf 9. Procentuální znázornění jednotlivých druhů odpovědí na otázku, kde se dozvěděli respondenti o domácím násilí.

Na otázku, kde se respondenti dozvěděli informace o domácím násilí, odpovědělo 95 žáků, tj. 79%, ve škole. 12 žáků získalo informace na internetu, tj. 10%, 9 žáků získalo informace o domácím násilí ve sdělovacích prostředcích, tj. 7,5% a pouze 4 žáci odpověděli, že se informace o domácím násilí dozvěděli doma, tj. 3,4%. Z těchto výsledků je jednoznačné, jakou nezastupitelnou roli v tomto směru škola má.

6.4 Analýza a prezentace výsledků

Výzkumná otázka č. 1 „Znají děti pojem domácí násilí?“

K tomuto zjištění vedla v dotazníku otázka č. 2. Z výsledků jednoznačně vyplývá, že všichni respondenti pojem domácí násilí znají. Kladně odpovědělo všech 120 respondentů, tj. 100%. Vzhledem k tomu, že se jednalo o žáky druhého stupně základní školy, kde již o tomto sociálně patologickém jevu, v rámci vzdělávacího programu měli hovořit, se dalo předpokládat, že žáci tento pojem již znají.

Výzkumná otázka č. 2. Setkali se děti s domácím násilím a dokáží poznat druhy nebo znaky domácího násilí?

Vzhledem k odpovědím v otázkách č. 3. a 4. se dá říct, že převážná většina dětí dokáže poznat nějakou formu násilí. Jednoznačně 100% dětí uvedlo, že pod pojmem domácí násilí si představují bití a týrání. Další častou odpovědí byly nepřiměřené tresty, takto odpovědělo 92 žáků, tj. 76,6%, odpověď „nadávky“ označilo celkem 74 žáků, tj. 61,6%, odpověď „hlad“ označilo 58 žáků tj. 48,3%, „vyhrožování“ odpovědělo 35 žáků, tj. 29%, „domácí vězení“ označilo 30 žáků, tj. 25%, nejméně označených odpovědí bylo „ponižování“ 21 žáků, tj. 17,5%. Žádný respondent neuvedl, že neví. S projevy domácího násilí se nesetkalo 93 žáků, tj. 77,5%. Setkalo se 15 žáků, tj. 12,5% a 12 dětí, tj. 10% odpovědělo, že neví, což svědčí o tom, že nemají dostatečné informace a nedokáží rozpoznat projevy domácího násilí.

Výzkumná otázka č. 3. Kde by děti hledaly pomoc?

Odpovědi na otázku č. 5 ukazují, že nejčastěji by domácí násilí žáci řešili s Policií ČR, a to 74 žáků. Důvěru žáci mají i v učitele, na ně by se obrátilo celkem 36 žáků, téměř stejně jako na linku bezpečí, tam by volalo celkem 32 žáků. 28 žáků by se obrátilo na Městskou policii a 23 žáků by řešilo problém s příbuznými. 19 žáků odpovědělo, že by se obrátili na výchovného poradce ve škole a 15 žáků by vyhledalo sociální pracovníci. Pouze 2 žáci odpověděli, že neví, na koho by se obrátili. Z těchto údajů je zřejmé že 98% respondentů má znalost, kde by hledali pomoc, pouze 2% respondentů neví.

Výzkumná otázka č. 4 Znají děti základní tísňová telefonní čísla?

Odpověď na tuto výzkumnou otázku mi daly otázky č. 6., 7. a 8. Otázka 6. a 7. byla uzavřená, takže žáci pouze označili, zda číslo znají a číslo napsali. Z odpovědí jednoznačně vyplývá, že všichni žáci znají číslo na Policii České republiky. U otázky znalosti čísla na Městskou policii nebyly odpovědi tak jednoznačné jako u čísla na Policii České republiky. Ukázalo se, že celých 60% tj. 72 žáků nezná číslo na Městskou policii. Číslo zná pouze 48 žáků tj. 40%. Vzhledem k tomu, že telefonní číslo na Policii České republiky znají všichni žáci, tak nevidím až takový problém, že 60% dotazovaných žáků číslo na Městskou policii nezná. Znalost čísla na tísňovou linku byla vyšší než znalost čísla na Městskou policii. 84 žáků, tj. 70%, z celkového počtu 120 žáků, znalo a správně uvedlo číslo na tísňovou linku. 36 žáků, tj. 30%, číslo na tísňovou linku neznalo. Otázka č. 8., byla polootevřená, kde žáci měli napsat číslo na tísňovou linku a měli doplnit, pokud znají jiné telefonní číslo, na jakoukoliv linku pomoci. Této možnosti dopsání jiného telefonního čísla využilo pouze 6 žáků, tj. 5% žáků, což bylo velmi nízké číslo vzhledem k tomu, že všechna čísla na různé linky (např. LB, BKB, DONA, apod.) děti mají vyvěšené ve škole na nástěnkách. Závěrem se ale dá říct, že základní tísňová telefonní čísla děti znají.

Výzkumná otázka č. 5 Odkud se děti dozvídají informace o domácím násilí?

Na otázku, kde se respondenti dozvěděli informace o domácím násilí, odpovědělo 95 žáků, tj. 79%, ve škole. 12 žáků získalo informace na internetu, tj. 10%, 9 žáků získalo informace o domácím násilí ve sdělovacích prostředcích, tj. 7,5% a pouze 4 žáci odpověděli, že se informace o domácím násilí dozvěděli doma, tj. 3,4%. Z těchto výsledků je jednoznačné, jakou nezastupitelnou roli v tomto směru škola má.

ZÁVĚR

Domácí násilí je závažný sociálně patologický jev současnosti, který je provázán s dalšími sociálně patologickými jevy, které se váží na agresivitu. Jedná se o multidisciplinární fenomén, ke kterému je nutno přistupovat globálně a z interdisciplinárních pozic při jeho řešení, resp. nápravy negativních dopadů při jeho vzniku nebo existenci.

Domácí násilí je velmi vážný sociálně patologický jev s vysokou latencí, nicméně jsem ve své bakalářské práci přistoupila k jeho mapování a formou výzkumného šetření jsem zjišťovala, jaké je o tomto sociálně patologickém jevu povědomí mezi dětmi. Zda děti na II. stupni základní školy vědí, co je domácí násilí, zda děti znají formy domácího násilí, vědí jaké má domácí násilí následky, mají znalost jak řešit domácí násilí a kdo poskytne pomoc při existenci domácího násilí.

Cílem mé bakalářské práce bylo popsat domácí násilí jako aktuální a nebezpečný společenský fenomén a zdůraznit negativní vliv domácího násilí na socializaci dětí v jeho formách a typech a pojednat o aktérech domácího násilí, tedy o obětech a agresorech. Práce současně dílčím způsobem pojednává o prevenci před domácím násilím.

V praktické části své práce jsem formulovala výzkumné otázky, které jsem následně vyhodnotila. Z hodnocení vyplynulo, že děti, které byly dotazovány, mají reálný obraz toho, co domácí násilí je a také vědí, kam se v případě výskytu domácího násilí obrátit o pomoc. Při vyhodnocování dotazníkového šetření jsem však zjistila, že ne všechny děti mají stejné vědomosti k tomuto sociálně patologickému jevu. Možnou příčinou může být také absence odpovídající literatury, která by byla zaměřena na věkovou kategorii dětí.

Nutno také zdůraznit, že nezastupitelnou úlohu hraje i role rodiny. Pokud k projevům agresivity v rodině nedochází, není zřejmě potřeba o tomto fenoménu explicitně hovořit, jelikož dochází k intergeneračnímu přenosu v rámci socializace v rodině a pokud k projevům agresivity a domácího násilí v rodině dochází, opět není možno předpokládat, že se bude o problematice domácího násilí hovořit. Jelikož právě agresori jsou vnitřně přesvědčeni, že jednají adekvátně dané situaci.

Závěrem své bakalářské práce je na místě konstatovat, že sociální pedagogika je jako vědní obor zaměřena na vztah jedince a společnosti, otázky socializace a resocializace. Sociální pedagogika je chápána jako teoretická základna k sociální práci a je tedy

zaměřena na pomoc ohroženým nebo zanedbávaným lidem, zejména dětem a mládeži. Zaměstnanci, kteří se v rámci své profese zabývají sociální prací, nebo sociálním poradenstvím se s domácím násilím setkávají stále častěji. Také obor sociální pedagogika je vědní disciplínou, která se tomuto sociálně patologickému jevu věnuje z mnoha úhlů pohledu v jednotlivých předmětech.

Tato bakalářská práce se snaží přispět k možnostem řešení tohoto sociálně patologického jevu tím, že vytvoří teoretický a informační základ pro získání nebo upevnění klíčových kompetencí sociálních pracovníků nebo pracovníků v poradenství, nebo všude tam, kde se lze setkat s problematikou domácího násilí

Důležitá je také zpětná vazba ze škol, ve kterých bylo výzkumné šetření realizováno. O výsledky výzkumu projevili zájem i z důvodu možnosti zapracování informací do vzdělávacích bloků v různých předmětech. Taktéž o výsledky projevili zájem metodici prevence nebo výchovní poradci.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] [1]Azylovydum.cz [online]. [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: http://www.azylovydum.cz/domaci_nasili/dite_svedkem_domaciho_nasili
- [2] BECHYŇOVÁ, Věra. *Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém*. Vyd. 1. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2007, 229 s. ISBN 978-808-6684-475.
- [3] *Bílý kruh bezpečí* [online]. 2009 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/co-je-a-co-neni-domaci-nasili/>
- [4] BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Vyd. 1. Překlad Monika Burger. Brno: Computer Press, 2008, 176 s. ISBN 978-802-5117-866.
- [5] ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Překlad Monika Burger. Praha: Grada, 2008, 191 s. ISBN 978-802-4720-142.
- [6] ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 439 s. ISBN 978-807-3802-134
- [7] ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 150 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4722-078
- [8] *Dětské krizové centrum* [online]. 2012 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://www.ditekrize.cz/syndrom-can>
- [9] *Domácí násilí.cz: Násilné osoby* [online]. [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/>
- [10] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2008. ISBN 978-80-223-2391-8.
- [11] HANUŠOVÁ, Jaroslava. *Násilí na dětech - syndrom CAN: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, 24 s. Psyché (Grada). ISBN 80-869-9178-4.
- [12] HRONCOVÁ, Jolana a Ingrid EMMEROVÁ. *Sociálna pedagogika*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2004, 279s. ISBN 978-80-8083-028-1
- [13] HUBÁČKOVÁ, Jitka. *Národní informační centrum pro mládež* [online]. [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/fyzicke-tyrani-zneuzivani-a-zanedbabani-charakteristika>
- [14] KOHOUTEK, Rudolf. *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, 1998, 181 s. ISBN 80-720-4064-2
- [15] KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-807-3673-833
- [16] KRAUS, Blahoslav a Jolana HRONCOVÁ. *Sociální patologie: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010, 325 s. Psyché (Grada). ISBN 978-807-4350-801
- [17] KRAUS, Blahoslav, Miloslav JÚZL a Monika TENNENBERGEROVÁ. *Teorie výchovy*. Brno: IMS, 2011, 91s. ISBN 978-80-87182-04-8.
- [18] KRAUS, Blahoslav a Petr SÝKORA. *Sociální pedagogika I*. Brno: IMS, 2009, 106 s
- [19] LUCIE HRDÁ. *Rodina.cz: Oběti domácího násilí* [online]. [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek6023.htm>
- [20] MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1996, 143 s. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-717-8085-5.

- [21] *Persefona.cz* [online]. 2008 [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.persefona.cz/n-domaci-nasili.php?page=dn-statistiky>
- [22] *Policie ČR: Domácí násilí* [online]. 2014 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx>
- [23] *ROSA.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/specifika-domaciho-nasili/>
- [24] SCHMIDOVÁ, Kateřina. *Sborník studií: Děti a jejich problémy*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2010. ISBN 978-80-254-6840-1.
- [25] ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-807-3676-902
- [26] SKUTIL, Martin, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 254 s. Psyché (Grada). ISBN 978-807-3677-787.
- [27] VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2004. 356 s. ISBN 80-246-0841-3
- [28] VANÍČKOVÁ, Eva. *Násilí v rodině: syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. Praha: Karolinum, 1995, 64 s. ISBN 80-7184-008-4
- [29] VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, 159 s. ISBN 978-808-6131-764.
- [30] VAVŘÍK Michal a Tomáš JILČÍK. *Základy sociologie*. Brno: IMS, 2011, s. 63
- [31] VAVŘÍK Michal a Eduard RADVAN. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. Brno: IMS, 2012, 62 s. ISBN 978-80-87182-25-3
- [32] *Vláda České republiky: Stop násilí na dětech* [online]. 2009 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://www.stopnasilinadetch.cz/formy-nasili>
- [33] VODÁČKOVÁ, Daniela. *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2002, 543 s. ISBN 80-7179-696-9
- [34] VOŇKOVÁ, Jiřina, Ivana SPOUSTOVÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. 2 přeprac. vyd. Praha: ProFem, 2008, 244 s. Z pohledu psychologie. ISBN 978-809-0362-673.
- [35] VOŇKOVÁ, Jiřina. *Vaše právo – právní pomoc ženám, obětem domácího násilí*. Praha: proFEM o.p.s., 2005, 70 s. ISBN 80-239-4025-2
- [36] VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, 154 s. ISBN 80-244-0337-4
- [37] WALKER, Ian, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Výzkumné metody a statistika: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 218 s. Z pohledu psychologie. ISBN 978-80-247-3920-5.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- WHO World Health Organization. Organizace spojených národů. Je koordinační autoritou v mezinárodním veřejném zdraví. Centrálu má v Ženevě ve Švýcarsku. WHO byla založena Spojenými národy 7. Dubna 1948.
- CAN Child Abuse and Neglect, syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.
- LB provozovaná v České republice Sdružením Linka bezpečí na telefonním čísle 116 111 je bezplatná telefonická linka krizové pomoci pro děti a mládež.
- BKB občanské sdružení s působností v celé ČR, založené v roce 1991. Poskytuje přímou pomoc obětem a svědkům trestných činů, podílet se na prevenci kriminality a usilovat o zlepšení práv a postavení poškozených v trestním řízení.
- DONA linka pomoci obětem domácího násilí. Akreditovaná Českou asociací pracovníků linek důvěry. DONA linku provozuje BKB za podpory Philip Morris ČR, a.s. a MPSV ČR.

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Obrázek 1: Fáze socializačního procesu podle Hroncové a Emerové.....	13
Obrázek 2: Fáze socializačního procesu dle Ondrejkooviče	13
Obrázek 3: Fáze socializačního procesu podle Alana	14
Obrázek 4: Socializační činitelé podle Ondrejkooviče.....	15
Graf 1. Věkového rozložení respondentů v procentech.....	48
Graf 2. Povědomí pojmu „domácí násilí“.....	49
Graf 3. Představa pojmu „domácí násilí“.	50
Graf 4. Procentuální znázornění setkání s domácím násilím ve svém okolí.	51
Graf 5. Procentuální znázornění, zda respondenti vědí, kam se obrátit pro pomoc.	52
Graf 6. Znalost telefonního čísla na Policii ČR.	53
Graf 7. Procentuální znázornění znalosti telefonního čísla na Městskou policii.....	54
Graf 8. Procentuální znázornění znalosti telefonního čísla na tísňovou linku.....	55
Graf 9. Procentuální znázornění jednotlivých druhů odpovědí na otázku, kde se dozvěděli respondenti o domácím násilí.	56

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Specifikace násilí u násilných mužů a žen	26
Tabulka 2. Prevence dopadu domácího násilí zaměřena na děti.	42
Tabulka 3. Věkového rozložení respondentů.	48
Tabulka 4. Četnost odpovědí na otázku, „co si představuješ pod pojmem	50
Tabulka 5. Zda se respondent setkal s projevy domácího násilí ve svém okolí.	51
Tabulka 6. Na koho by se respondent obrátil, kdyby se setkal s domácím násilím.	52
Tabulka 7. Znalost telefonního čísla na Policii České republiky.	53
Tabulka 8. Znalost telefonního čísla na Městskou policii.....	54
Tabulka 9. Znalost telefonního čísla na tísňovou linku.	55
Tabulka 10. Četnost odpovědí, od koho získali informace o domácím násilí.	56

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Dotazník

Příloha PI:

Milý žáku, milá žákyně,

jmenuji se Šárka Dvořáková a studuji obor sociální pedagogika na Institutu mezioborových studií v Brně. Ráda bych tě požádala o vyplnění dotazníku, který se vztahuje k mé bakalářské práci s názvem „Domácí násilí a jeho dopad na socializaci dětí“. **Dotazník je anonymní** a zjištěná data budou vyhodnocena pouze pro účely mého výzkumu.

Svoji odpověď ve čtverečku zaškrtni takto ☒

1. Jsem : chlapec dívka je mi let
2. Znáš, co je obsahem pojmu „domácí násilí“? ANO NE NEVÍM
3. Co si představuješ pod pojmem „domácí násilí“. (popř. vypiš vlastními slovy)
Bití Ponižování Nadávky Domácí vězení
Týrání Zneužívání Nepřiměřené tresty Hlad

---
4. Setkal (setkala) jsi se ve svém okolí s projevy domácího násilí?
ANO NE NEVÍM

5. **Na koho by ses obrátil v případě, že by ses s domácím násilím setkal?** (popř. vypiš)

Policie ČR   Městská policie   Rodina   Učitel

Sociální pracovníce   Linka bezpečí   Výchovný poradce

---

6. **Znáš telefonní číslo na Policii ČR?**

7. **Znáš číslo na Městskou policii?**

8. **Znáš číslo na tísňovou linku?**

Pokud znáš jiné tel. číslo na jakoukoliv linku bezpečí, tak ho napiš.

---

9. **Od koho ses dozvěděl informace o domácím násilí?** (popř. vypiš)

Škola   Internet   Rodina   Kamarádi

TV   Časopisy

Děkuji za vyplnění dotazníku.